

MIRCEA BABEȘ LA 65 DE ANI

Studentii unei facultăți alcătuiesc un organism ciudat, care nu totdeauna se comportă ca o mare familie, cu o ierarhie clară, bine stabilită, și cu responsabilități precise pentru fiecare dintre membrii săi. Chiar în anii '50 sau '60 – spre care se îndreaptă gândurile mele –, excluzând existența unor structuri politice artificiale, care, cel mai adesea, propulsau lideri plăsmuiți și configurații false, avea loc – pe un plan paralel – un proces firesc, spontan, de separare și agregare. Drept urmare, se iveau frecvent, fără a surprinde pe cineva, legături și chiar prietenii între studenții din anii terminali și „bobocii” abia intrați în facultate. Afinitățile pe care se fondau astfel de relații erau foarte variate și ele plecau de la asocieri bizare între unii care „ trăiau prezentul” – prin participarea la oricare gen de „reuniune tovărășească”, „petrecere”, „ceai” sau „schimb de experiență sentimentală” – și până la alții care pas cu pas își urmăreau numai ambițiile și cei care acestora le adăugau și pasiunile intelectuale. Dintre aceștia din urmă, în afara celor care – mai pragmatici –, „vânau” funcții, relații cu fiice sau fii de „ilegaliști”, ori alte specii de „activiști” sus-puși sau, în fine, îndeplineau diferite „misiuni” obscure – pe care, probabil, nu le vom putea niciodată cunoaște în întregime –, mai exista și categoria celor care urmăreau cu asiduitate cursurile și seminariile, studiau nu numai bibliografia recomandată, filtrau prin propria judecată datele istorice și, în general, constituiau inițiatorii și nucleul tuturor colocviilor – deseori, spontane – cu tentă mai mult sau mai puțin științifică.

În această atmosferă a anilor amintiți, pe care am încercat succint să o redau cât mai veridic, nu putea să nu-ți atragă atenția tânărul, care impunea prin verbul ferm și elaborat, forța de convingere, gândirea directă și limpede, dar mai cu seamă prin impresia de forță fizică și spirituală – în toate acestea putând fi recunoscute calități înnăscute de lider.

Din acea vreme datează și primele noastre contacte, prea puține totuși – trebuie să o spun -, devenite însă tot mai strânse pe măsură ce preocupările ulterioare ale ambilor se întretaiau sau chiar se suprapuneau, prilejuindu-ne o mereu mai profundă cunoaștere și înțelegere reciprocă. Acum, după aproape patru decenii de colaborare sub diferite forme, dar mai ales de prietenie nețărnută și lipsită de sincopă, prin fața ochilor îmi trec

imagini fugare cu zile de arșiță sau de frig și zloată, petrecute împreună pe șantierele arheologice – și în care o bere sau un prânz modest ne creau o stare de reală beatitudine –, ori momentele din serile în care, pe aceleași șantieri sau pe la diferite conclavuri științifice, unde ne aduna soarta, „tăifăsuim” – adeseori chiar pățimăș și de pe poziții opuse –, laolaltă cu profesori și colegi dragi – dintre care unii nu mai sunt, din păcate, printre noi –, asupra celor mai diverse subiecte; din această derulare rapidă a fantezistului film amintit nu pot lipsi nici clipele mai intime ale vieților noastre trăite reciproc cu intensitate maximă, cum au fost, de pildă, nașterea fiilor noștri (Alexandru și Lucrețiu), la aceeași dată (zi, lună și an) sau loviturile suferite prin pierderea unor oameni dragi, dintre care cea a părinților ne-a lăsat urme de nevindecat.

S-a născut la București, la 13 decembrie 1941, într-o familie de distinși intelectuali (tatăl, inginer, laureat al Premiului de Stat, mama, profesoară la un liceu de elită), purtătoare a unui nume de rezonanță în istoria României moderne. A urmat cursurile unui vestit liceu bucureștean („Dimitrie Cantemir”) și, apoi, potrivit cu dorința sa arzătoare de a deveni arheolog, pe cele ale Facultății de Istorie a Universității București, fiind totdeauna primul sau printre primii. În acei ani, la facultatea din capitala țării, alături de inevitabilii reprezentanți ai „noii intelectualități” (unii școliți la Moscova, de unde aduceau cursuri traduse pe care le prezentau drept creații originale, alții fără a avea studii de specialitate sau chiar lipsiți de cele superioare, ca să nu mai vorbim de doctorate), exista și un excelent nucleu de profesori, cu îndelungi specializări în centre renumite din străinătate – mulți provenind din școlile Pârvan–Iorga –, printre care putem menționa numele sonore pentru istoriografia română ale lui Ion Nestor, Dumitru Tudor, Emil Condurachi, D. M. Pippidi, Iorgu Stoian, Gheorghe Ștefan, Dumitru Berciu, Andrei Oțetea, Emil Vârtosu, Aurelian Sacerdoțeanu, Damian P. Bogdan, Mihai Berza, ca și ale mai tinerilor Achim Popescu, Radu Manolescu sau Gheorghe Ionescu. În timpul cursurilor universitare, Mircea Babeș s-a remarcat prin pasiunea sa pentru arheologie și istorie veche, atașându-se în mod special de Ion Nestor, căruia i-a rămas un fidel discipol și îi va păstra totodată o pioasă amintire.

Mircea Babeș are în sânge seriozitatea și fiecare acțiune a sa, chiar cea mai mărunță, stă sub semnul acestei peceți, ceea ce nu de puține ori – trebuie să o spunem acum – i-a creat și dezavantaje, îndeosebi atunci când aceasta l-a întârziat în atingerea unor deziderate mai însemnate. Respectiva trăsătură de caracter nu ar fi fost îndeustulătoare dacă nu i s-ar fi adăugat inteligența, educația, ambiția, puterea supraomenească de muncă și mai cu seamă tenacitatea. A învățat limba rusă în timpul liceului și chiar foarte bine, pentru că în perioada când își pregătea teza de licență – despre sarmați – să și-o perfecționeze și să poată întreprinde (pe cont propriu) o călătorie în fosta U.R.S.S., cu scopul de a studia vestigiile care-l interesau. Așa încât, nu a fost o surpriză pentru nimeni, când – după absolvirea strălucită a cursurilor universitare (1964) – a fost încadrat la Institutul de Arheologie din București. Era o nouă etapă în calea aleasă, dar și o recunoaștere a calităților amintite. Și de această dată, la institutul bucureștean, a avut șansa să întâlnească o pleiadă de specialiști competenți, dintre care mulți l-au onorat nu numai prin consilieri profesionale de înaltă factură, dar și cu prietenia lor: Radu Vulpe și Ecaterina Dunăreanu-Vulpe, Vladimir și Hortensia Dumitrescu, Gheorghe și Petre Diaconu, Silvia Marinescu-Bîlcu, Vlad Zirra, Radu Popa, Alexandru Vulpe, Alexandru Păunescu, Emilian Popescu, Gheorghe Bichir, Petre Alexandrescu, Bucur Mitrea, Gheorghe Poenaru Bordea, Alexandru Suceveanu, Gheorghe Cantacuzino, Constantin Preda, Florin Mogoșanu, Mircea D. Matei, Maria Coja, Petre Roman, Nicolae I. Constantinescu, Maria și Eugen Comșa, pentru a nu aminti decât pe cei care-mi răsar acum din memorie. Este adevărat, trebuie să o mărturisesc, cu unii dintre ei nu a avut totdeauna relații cordiale, deoarece Mircea Babeș – fire „bătăioasă” – se pricepe de minune să-și creeze și adversari, chiar dacă, până la urmă, relațiile sale cu aceștia au rămas colegiale.

Cu dârzenia-i caracteristică, odată ajuns la primul institut de specialitate al țării, tânărul arheolog a început furibund munca dorită și, de-a lungul anilor care au urmat, traseul său neabătut a fost marcat de o succesiune neîntreruptă de șantieri arheologice, comunicări și publicații. Din prima categorie, în primul rând trebuie menționate săpăturile de la Ghelăiești–Neamț (1968 și 1969), Borosești–Iași (1968–1978) și Poieniști–Vaslui (1979–2000), când se înfiripă legăturile sale cu plaiurile moldave, transformate pe parcurs într-un atașament nezdruncinat. Tot de pe atunci, Mircea Babeș a încheșat colaborări și prietenii cu mulți colegi de la institutul ieșean de specialitate și muzeele regiunii. Însă, nu trebuie omis că cercetările sale l-au purtat și în alte locuri, cum ar fi Romula–Olt (1965–1970), Fântânele–Teleorman (1965), Enisala–Tulcea (1968–1969), Cârломănești–Buzău (1967–1981 și 2001–2005), Zimnicea–Giurgiu (2000–2004) ș. a.

Din cea de-a doua clasă, fără a mă opri asupra contribuțiilor sale la manifestările științifice din țară, voi zăbovi doar la cele de peste hotare, ca invitat special pentru a susține conferințe sau ca participant la diverse conclavuri de specialitate din Germania (Berlin, 1970, 1979, 1994, 1998, 2000, 2003 și 2004; Mainz, 1988; Leipzig, 1996 și 2000; Saarbrücken, 1997; Marburg/Lahn, 1981 și 1998; Frankfurt/Main, 1970 și 1980;

Dresda, 1973; Halle, 1973 și 1998; Schwerin, 1973; Potsdam, 1983), Grecia (Xanthi, 1984; Atena, 1996), Republica Moldova (Chișinău, 1990), Slovacia (Bratislava, 1991), Cehia (Praga, 2006), Italia (Roma, 1993), Austria (Klagenfurt, 1999; Viena, 2001), Belgia (Liège, 2001), Ungaria (Budapesta, 2001 și 2005), Suedia (Göteborg și Stockholm, 2004), Irlanda (Cork, 2005), Bulgaria (Sofia, 1977 și 2005), Portugalia (Tomar, 2005) și multe, multe altele. Peste tot pe unde l-au purtat pașii, cunoașterea profundă a chestiunilor abordate, dar și dexteritatea în mânăuirea limbilor de circulație (germană, rusă, franceză și engleză), i-au asigurat prețuirea și adeseori, din nou – trebuie subliniat – simpatia și chiar prietenia unora dintre cei mai respectați savanți ai domeniului.

În sfârșit, dacă zăbovim asupra lucrărilor sale științifice – deși, chiar și cele din publicațiile obișnuite de cultură impun prin stil și o linie riguroasă –, încă de la prima elaborare de anvergură (*Noi date privind arheologia și istoria bastarnilor (O fibulă „pomeraniană” descoperită în România)*, în *SCIV*, 20, 1969, 2, p. 195–217) au fost vădite câteva din caracteristicile care-i vor defini ulterior întreaga sa creație: o documentare aproape exhaustivă, o viziune istorică largă și un ascuțit spirit critic. Studiul pomenit poate constitui și astăzi un model în vederea abordării – pornind de la un artefact singular –, a unei întregi problematice arheologico-istorice, dar și pentru însușirea unui anume spirit care trebuie să anime de la începutul carierei pe tinerii cercetători. A continuat pe această cale și în anii următori a conceput și tipărit numeroase alte contribuții însemnate pentru istoria veche a țării noastre, cum ar fi, mi se pare pe nedrept lăsatul în uitare *Puncte de vedere relative la o istorie a Daciei preromane (SCIVA, 25, 1974, 2, p. 217–244)* – unde se face o bine documentată critică a stadiului cercetării privitoare la arheologia și istoria dacilor –, ori încercarea de ordonare a cronologiei așezărilor dacice în *Problèmes de la chronologie de la culture géto-dace à la lumière des fouilles de Cîrlomănești (Dacia, N. S., 19, 1975, p. 125–139)*, sau editarea, cu un amplu studiu introductiv, a volumului al patrulea din operele lui Alexandru Odobescu (1976), de altfel răsplătită prin prestigiosul premiu „Perpessicius”, acordat de către Muzeul Literaturii Române pentru cea mai bună ediție critică a anului.

Mai mult de 20 de ani a lucrat pe șantierul arheologic al stațiunii Poienești (jud. Vaslui), explorând nu numai cimitirul bastarn, ci și alte obiective. Alți zece ani i-au trebuit pentru a epuiza cercetările de la Borosești (jud. Iași). Nenumărate ore de studiu bibliografic sau în muzee, mult efort pentru a analiza datele și a le închea într-o sinteză cu fine și pertinente interpretări și, în sfârșit, a dus la bun sfârșit lucrarea – esențială pentru cunoașterea unui important element alogen pătruns în spațiul răsăritean geto-dac – *Die Poienești-Lukaševka-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt* (Bonn, 1993) –, distinsă cu Premiul „Vasile Pârvan” al Academiei Române.

Între apariția primului său studiu mai amplu și paginile recente din *Istoria Românilor* au trecut mai bine de trei decenii, în care munca sa a fost intensă și neîntreruptă. Apreciat în mod deosebit, la recomandarea mentorului său Ion Nestor, a devenit bursier Humboldt, sub conducerea profesorului Rolf Hachmann (Saarbrücken, 1971–1972). Iarăși, tot profesorul Ion Nestor a fost cel care l-a călăuzit la început spre obținerea doctoratului, încheiat în anul 1978, sub conducerea lui Dumitru Berciu, după decesul prematur al celui dintâi. Teza sa, intitulată *Moldova centrală și de nord în sec. II–I î. e. n.*, atestă cantonarea cercetărilor sale în același spațiu moldav, care i-a devenit atât de apropiat.

După cum se poate observa din cele relatate, ca și din examinarea *Listei de lucrări științifice*, preocupările sale au fost concentrate îndeosebi asupra La Tène-ului geto-dac și primele secole ale erei noi, pentru ca în ultima vreme să fie atras de istoria arheologiei românești.

În același timp, a parcurs treptat și toate treptele ierarhice, ajungând cercetător științific principal gr. I (1996), pentru ca în ultimul deceniu să se consacre și activității didactice (profesor din 1996), chiar la facultatea pe care o absolvise.

Fire deloc lipsită de conștiința propriei valori, Mircea Babeș a primit ca ceva care i se cuvine diverse onoruri și distincții: membru corespondent al Institutului Arheologic German (1991), membru al Consiliului Permanent și al Comitetului Executiv al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice, redactor șef al revistei *SCIVA*, membru al Consiliului Științific al anuarului *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission* (Frankfurt/Main), președinte de onoare al Clubului Humboldt din România ș. a. m. d.

Foarte sociabil, bun orator, i-a plăcut întotdeauna să fie înconjurat de colegi și prieteni, mai ales de tineri discipoli, pe care i-a încurajat și sprijinit continuu. Tonusul său permanent optimist, cu nuanțe de ironie, nu poate ascunde în totalitate clipele de restriște și frământările sufletești prin care trece orice om. Însă, Mircea

Babeș, neașteptat de repede, aproape instantaneu, parcă-l vezi cum se încordează și ia în piept obstacolul ivit, de orice natură ar fi acesta. Acum, cu acest prilej, când aniversează 65 de ani, și când Institutul de Arheologie din Iași îl sărbătorește, atribuindu-i titlul de Membru de Onoare al său, colegii și prietenii din acest institut – suntem siguri, împreună cu numeroși alții din aceeași urbe sau din țară – îi urăm ani mulți sănătoși și plini de succese alături de familie, cu noi realizări spre binele istoriografiei românești și cu tăria de a continua neobosit cu aceeași intensitate numeroasele proiecte pe care le întreprinde.

VIRGIL MIHAILESCU-BÎRLIBA

MIRCEA BABEȘ – UN REPUTAT SAVANT

Recomandarea conducerii Institutului nostru ca eu să fiu aceea care să evidențiez câteva dintre calitățile științifice pentru care Mircea Babeș să se numere printre membrii de onoare ai Institutului de Arheologie din Iași mă bucură, cu atât mai mult cu cât de-a lungul anilor am fost dintre acei colegi moldoveni care au lucrat la teme apropiate de cele ale sale în această parte a țării.

L-am cunoscut ca bun coleg pe Mircea Babeș, când, preocupat de cunoașterea descoperirilor din Moldova aflate la Iași, a apărut în depozitul institutului nostru căutând de zor materialele din săpăturile vechi de la Lunca Ciurii efectuate de regretații Emilia Zaharia și Anton Nițu. A fost trimis de profesorul Ion Nestor, care a încredințat eminentului său student o temă deosebit de importantă ce nu fusese încă elucidată de puținele cercetări făcute până atunci.

Dacă pasiunea pentru istoria veche a României a apărut de timpuriu sau nu, cert este că în timpul studiilor universitare a fost atras în mod deosebit de arheologie, încurajat fiind de profesorul Ion Nestor, unul dintre acei mari profesori care au introdus concepții noi în cercetarea științifică românească, prin abordarea unor probleme cu deschidere largă, pentru interpretarea tuturor fenomenelor istorice, în special din pre- și protoistorie. Rămas fidel până astăzi mentorului său, i-a urmat neabătut principiile în activitatea pe care a depus-o devenind unul dintre cei mai remarcabili discipoli ai ilustrului profesor.

Din lista sa de lucrări reiese că Mircea Babeș a abordat de timpuriu problema istoriei dacilor din perioada preromană, istoria și cultura bastarnilor, apoi pe cea a dacilor liberi, migrațiile din epoca romană, riturile și ritualurile funerare etc.

Atras de la începutul activității sale arheologice de studierea primelor migrații de neam german, anume a bastarnilor, era normal ca printre primele cercetări în acest domeniu să se facă în Moldova, unde Radu Vulpe și G. Fedorov au identificat pentru prima dată cultura alogenă Poienești–Lucașeuca. A avut șansa să descopere vestigii deosebit de importante începând cu acelea de la Ghelăiești–Neamț, Borosești–Iași, Poienești–Vaslui și altele. A scos la lumină, făcându-le cunoscute în țară și străinătate, descoperiri unice precum „căteii de vatră” și fibula pomeraniană de la Ghelăiești, colierele în formă de coroană de la Țibucani și Davideni, fibulele Kostrewski H, M și N, paftalele triunghiulare cu balama de la Borosești și altele. Aceste descoperiri, la care s-au adăugat cele deja cunoscute prin cercetarea a numeroase așezări cu elemente bastarnice din stânga și din dreapta Prutului, descoperite prin săpături sistematice sau cercetări de suprafață, printre care cele de la Ciurea, Botoșana, Lozna, Cucorâni sau Lucașeuca, Dolineani și altele de la răsărit de Prut, i-au permis să delimiteze aria convențională de răspândire a acestui grup cultural, prezent pe teritoriul est-carpatic mai bine de o sută de ani, elaborând studii importante publicate în reviste de mare circulație, *Dacia*, *SCIVA*, *Memoria Antiquitatis* și *Bericht der Römisch Germanische Kommission*. Deplasările repetate în zonele de origine ale acestor elemente, în calitate de fost bursier Humboldt, dar și de neobosit cercetător în institute și muzee, i-au facilitat posibilitatea să studieze la fața locului toate aspectele legate de bastarni și alte neamuri de aceeași origine, remarcând prin studiul asupra fibulei pomeraniene de la Ghelăiești, și a celorlalte vestigii deja amintite, faptul că într-o anumită perioadă de la sfârșitul mileniului I î. Hr. s-au produs mari deplasări de populații nordice spre zone din sud și est. Pe baza a numeroase documente arheologice a demonstrat că aceste migrații au pornit din locuri și culturi diferite, s-au desfășurat în mai multe etape, pe parcursul a circa două sute de ani, formând noi culturi, printre care și cultura Poienești–Lucașeuca din zona est-carpatică. Rezultatul acestor cercetări complexe a fost teza sa de doctorat și volumul *Die Poienești-Lukaševska kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt*, apărut la Bonn

în anul 1993 și distins de Academia Română cu premiul „Vasile Pârvan”. Lucrarea a fost precedată de numeroase studii și articole speciale, care au analizat diferite aspecte, cum ar fi căteii de vatră, fibulele, paftalele și altele, precum și cronologia lor, coroborată cu alte descoperiri geto-dacice și grecești, studii publicate în revistele din țară și din străinătate.

În paralel a făcut cercetări în obiective dacice din perioada preromană, în acest caz în afara Moldovei, printre care și importanta așezare de la Cârломănești–Buzău, care a oferit argumente să realizeze pe bază de fibule, monede, amfore și ceramică autohtonă, cronologia relativă a unor așezări cu specific și orizonturi diferite. S-a referit inevitabil și la așezările geto-dacice din Moldova în special de la Barboși și dava-ele de pe Siret, de la Poiana, Răcătău și Brad, în care s-au descoperit unele din cele mai importante și variate materiale necesare în realizarea acestui studiu. Cunoscând deja multe din descoperirile de la Cârломănești, printre care și celebrele statuete zoomorfe (*SCIVA*, 28, 1977) sau rapoartele anuale de șantier, așteptăm cu interes monografia așezării dacice de pe cetățuie, prin care autorul va demonstra desigur, cu noi și temeinice argumente, importanța deosebită a acestui obiectiv, precum și a civilizației geto-dacice în general, în perioada sa de maximă dezvoltare la poalele sudice ale Carpaților. Desigur că alături de alte mari așezări geto-dacice din nordul Dunării, printre care Grădiștea, Căscioarele, Piscul Crăsani, Popești și altele, dava de la Cârломănești a reprezentat mult timp un centru puternic, un obstacol în calea extinderii puterii romane, în această parte a Europei. O preocupare constantă a fost legată de unitatea și răspândirea geto-dacilor în perioada preromană, atât privind partea de nord-est a Daciei în special, cât și alte părți ale țării (vezi Coțofenii din Dos), precum și relațiile geto-dacilor cu Imperiul Roman înainte de cucerirea romană

Mircea Babeș a cercetat, de asemenea, problema dacilor liberi și primele migrații în spațiul extracarpatic în epoca romană (sarmații, goții). Prin săpăturile de la Reșca–Romula și cele din necropola daco-romană de la Enisala–Tulcea și altele a adus contribuții importante la cunoașterea ritului și ritualului funerar dacic și roman.

Rezultatele cercetărilor sale au fost introduse în *Tratatul de Istoria Românilor*, vol. I și în cursurile sale universitare, au fost valorificate în numeroase studii publicate în țară și străinătate, precum și în interesante comunicări prezentate la numeroase congrese, colocvii, simpozioane și conferințe internaționale desfășurate în mai toate țările din Europa.

În calitate de director al Seminarului „Vasile Pârvan” și de profesor titular de arheologie la Facultatea de Istorie, în cadrul Universității din București, a inițiat și conduce proiecte ca cele referitoare la formare și cercetare în arheologie, muzeologie și protecția patrimoniului arheologic; *Arheologi fără frontiere*; Dimensiunile europene ale arheologiei în România, teme la care lucrează cu colective de arheologi și studenți. Participă, în calitate de director sau colaborator, la granturi ale Institutului de Arheologie din București, Facultatea de Istorie din București, Muzeul Național, Muzeul Județean Buzău și altele la teme privind civilizația geto-dacică, în plan fiind realizarea monografiilor Cârломănești–Cetățuia, Poienești–Măgura și Zimnicea–Cetate, o nouă istorie a arheologiei, studii de arheometalurgie etc. Tot alături de studenți a inițiat arheologia practică, aplicând noi metode de investigație pe teren, organizare de șantier, legislație și teorie, în speranța că muzeele și institutele de specialitate vor putea avea pe viitor cadre bine pregătite în toate domeniile.

Desigur, Mircea Babeș are încă multe alte realizări care i-au adus recunoașteri deosebite, printre care și premiul *Perpessicius*, acordat de Muzeul Literaturii Române și de revista *Manuscriptum* pentru cea mai bună ediție critică a anului 1976: Al. Odobescu, *Tezaurul de la Pietroasa*. A editat, totodată, adăugând o Prefață și Note un important volum a lui M. Oppermann, *Tracii între arcul carpatic și Marea Egee*; a colaborat la *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, ed. C. Preda, și altele. Ca o recunoaștere a calităților sale științifice, a fost cooptat în diverse comisii și comitete de redacție, este membru corespondent al Institutului Arheologic German, în Consiliul Permanent și Comitetul Executiv al Uniunii Internaționale de Științe Preistorice și Protoistorice.

Bogata sa activitate științifică desfășurată cu deosebită pasiune și competență timp de câteva decenii îl recomandă astăzi ca pe unul dintre cei mai remarcabili arheologi români din domeniul preistoriei europene.

Colegii din Institutul de Arheologie din Iași își exprimă deplina satisfacție de a fi de acum înainte alături de noi ca membru al acestei instituții, urându-ți ție și familiei multă sănătate, putere de muncă și noi împliniri ca profesor și ca cercetător la Institutul de Arheologie din București.

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE

I. CĂRȚI

1. *Das Gräberfeld von Les Jogasses*, Bonn, 1974, Rudolf Habelt Verlag (Seria Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, 13), 74 p., 31 pl.
2. *Die Poienești-Lukaševka-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt*, Bonn, 1993, Rudolf Habelt Verlag (Seria Saarbrücker Beiträge zur Altertumskunde, 30), 248 p., 46 fig., 56 pl.
3. *Enciclopedia arheologiei și istoriei vechi a României*, ed. C. Preda, 1 (A-C), Ed. Enciclopedică, București, 1994 (35 voci); 2 (D-L), 1996 (30 voci); 3 (M-Q), 2000 (20 voci).
4. *Istoria românilor, I (Moștenirea timpurilor îndepărtate)*, Ed. Academiei, București, 2001 (p. 501–531, 725–727, 745–762, 797–802).

II. EDITĂRI

5. Al. Odobescu, *Opere*, IV, *Tezaurul de la Pietroasa*, editat, cu *Introducere, Comentarii și Note* de Mircea Babeș, Ed. Academiei, București, 1976.
6. M. Oppermann, *Tracii între arcul carpatic și Marea Egee*, editat, cu *Prefață și Note* de Mircea Babeș, Ed. Militară, București, 1988.
7. *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, editat de Alexandru Avram și Mircea Babeș, Ed. Enciclopedică, București, 2000.

III. STUDII ȘI ARTICOLE

8. *Cercetări arheologice și săpături de salvare la Fîntînele*, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 283–291 (în colaborare).
9. *Noi date privind arheologia și istoria bastarnilor (O fibulă „pomeraniană” descoperită în România)*, în *SCIV*, 20, 1969, 2, p. 195–217.
10. *Der früheste latènezeitliche germanische Fund aus der Moldau*, în *Dacia*, N. S., 13, 1969, p. 283–290 (în colaborare).
11. *Zu den Bestattungsarten im nördlichen Flachgräberfeld von Romula*, în *Dacia*, N. S., 14, 1970, p. 167–206.
12. *Récents découvertes de dépôts de lingots en fer protohistoriques faites en Roumanie*, în *ArchRozh*, 22, 1970, 5, p. 608.
13. *Dacii și bastarnii*, în *MemAntiq*, 2, 1970 (1972), p. 215–236.
14. *Germanische latènezeitliche "Feuerböcke" aus der Moldau*, în *51–52. BerRGK*, 1970–1971, p. 176–196 (în colaborare).
15. *Necropola daco-romană de la Enisala*, în *SCIV*, 22, 1971, 1, p. 19–45.
16. *Les fouilles archéologiques en Roumanie*, în *Dacia*, N. S., 15, 1971, p. 359–393.
17. *Germanische latènezeitliche Einwanderungen im Raume östlich der Karpaten (Zum heutigen Stand der Forschung über die Poienești-Lukaševka-Kulturgruppe)*, în *Actes du VIIIe Congrès International des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, Beograd, 9–15 Septembre 1971*, 3, Beograd, 1973, p. 207–213.
18. *Populații dispărute: Bastarnii*, în *MagIst*, V, 1971, 9 (54), p. 84–89.
19. *Puncte de vedere relative la o istorie a Daciei preromane*, în *SCIVA*, 25, 1974, 2, p. 217–244.
20. *Problèmes de la chronologie de la culture géto-dace à la lumière des fouilles de Cîrlomănești*, în *Dacia*, N. S., 19, 1975, p. 125–139.
21. *Geto-dacii din Valea Buzăului*, în *MagIst*, IX, 1975, 6 (99), p. 30–32.
22. *Aux origines du peuple roumain: les Gètes et les Daces*, în *Archeologia. Trésors des âges*, 91, Paris-Dijon, 1976, p. 20–27.
23. *Statuetele geto-dace de la Cîrlomănești (jud. Buzău)*, în *SCIVA*, 28, 1977, 3, p. 319–352.
24. *Peuce – Peucini*, în *Peuce*, 6, 1977, p. 79–85.
25. *Moldova centrală și de nord în secolele II-I î.e.n. (cultura Poienești-Lukaševka)*, rezumatul tezei de doctorat, București, 1978, 24 p.
26. *Relațiile dintre geto-daci și bastarni în lumina săpăturilor arheologice de la Borosești*, în *Documente noi descoperite și informații arheologice*, ASSP, București, 1978, p. 25–28.
27. *Le stade actuel des recherches sur la culture géto-dace à son époque de développement maximum (IIIe siècle av.n.e. – Ier siècle de n.e.)*, în *Dacia*, N. S., 23, 1979, p. 5–19.
28. *Unitatea și răspândirea geto-dacilor în lumina descoperirilor arheologice (secolele al II-lea î.e.n. – I e.n.)*, în *SCIVA*, 30, 1979, 3, p. 327–345.
29. *Raport asupra săpăturilor de la Cîrlomănești, jud. Buzău*, în *MCA*, Oradea, 1979, p. 147–148 (în colaborare).
30. *L'unité et la diffusion des tribus géto-daces à la lumière des données archéologiques (IIe siècle av.n.e. – Ier siècle de n.e.)*, în *Actes du IIe Congrès International de Thracologie*, II, Bucharest, 1980, p. 7–23.
31. *Unelte geto-dace pentru modelarea ceramicii*, în *SCIVA*, 31, 1980, 1, p. 23–31.
32. *Raport preliminar privind reluarea săpăturilor de la Poienești – 1979*, în *ActaMM*, 2, 1980, p. 35–44 (în colaborare).
33. *The Bastarnae*, în S. Marinescu-Bîlcu, *Tîrpești. From Prehistory to History in Eastern Romania*, BAR Int. Series, 107, Oxford, 1981, p. 109–113.
34. *Marile etape ale dezvoltării arheologiei în România*, în *SCIVA*, 32, 1981, 3, p. 319–330.

35. *Cercetările arheologice de la Cîrlomănești*, în *Mousaios*, 3, 1981, p. 25–27 (în colaborare).
36. *Zum Siedlungswesen der Geto-Daker in der Zeit vor der römischen Eroberung*, în *Palast und Hütte. Beiträge zum Bauen und Wohnen im Altertum*, Mainz, 1982, p. 461–472.
37. *Vasile Pârvan și arheologia geto-dacă*, în *SCIVA*, 33, 1982, 4, p. 359–364.
38. *Paftalele Latène tîrzii din sud-estul Europei*, în *SCIVA*, 34, 1983, 3, p. 196–221.
39. *Săpăturile de la Poienești (jud. Vaslui) și contribuția lor la pre- și protoistoria Daciei răsăritene*, în *Documente recent descoperite și informații arheologice*, ASSP, București, 1983, p. 3–16.
40. *Figuri de seamă în cercetarea antichităților Buzăului: M. Ghica, Al. Odobescu, I. Nestor*, în *Spiritualitate și istorie la întorsura Carpaților*, 2, Buzău, 1983, p. 363–369.
41. *Civilizația geto-dacă și legăturile ei cu marile civilizații ale lumii antice*, în *Omagiu secretarului general al Partidului Comunist Român, președintele României socialiste, Nicolae Ceaușescu, strălucit prețuitor și cititor de istorie*, Universitatea din București, București, 1983, p. 33–39.
42. *Date arheologice și istorice privind partea de nord-est a Daciei în ultimele secole înaintea erei noastre*, în *SCIVA*, 36, 1985, 3, p. 183–214.
43. *Preocupări de preistorie în activitatea de arheolog a lui Alexandru Odobescu*, în *Memoriile Secției de Științe Istorice (Academia R.S.R.)*, S. IV, t. IX, 1984 (1987), p. 136–143.
44. *Relations of the Geto-Dacian World with the Neighbouring Peoples*, în *Revue Internationale d'Histoire Militaire*, 66, 1987, p. 19–27.
45. *Die Frühgermanen im östlichen Dakien in den letzten Jahrhunderten v.u.Z. Archäologische und historische Belege*, în *Frühe Völker in Mitteleuropa*, Berlin, 1988, p. 129–156.
46. *Descoperirile funerare și semnificația lor în contextul culturii geto-dace clasice*, în *SCIVA*, 39, 1988, 1, p. 3–32.
47. *Daci sau Romani? Etnogeneza românească între știință și plâsmuire*, în *Alternative 90*, I, 1990, 7, p. 20–21.
48. *Relațiile geto-dacilor cu Imperiul Roman înainte de cucerirea traiană*, în *Cugetul. Revistă de istorie și științe umaniste*, Chișinău, 4, 1991, p. 3–10.
49. *Odobescu, arheologul*, în *SCIVA*, 43, 1992, 2, p. 119–126.
50. *Dacia răsăriteană în epoca preromană*, în *Expoziția Civilizația geto-dacilor din bazinul Siretului. Catalog, Buzău-Roman-Chișinău-Galați-Brăila-Bacău-Tecuci-Focșani*, 1992, p. 3–9.
51. *O unealtă toreutică din sec. IV–III a. Chr. de la Oprișor (jud. Mehedinți)*, în *SCIVA*, 44, 1993, 2, p. 125–134.
52. *Ein Jahrtausend Geschichte und Zivilisation: Die Geto-Daker*, în *Goldhelm, Schwert und Silberschätze. Reichtümer aus 6000 Jahren rumänischer Vergangenheit*, Frankfurt a. Main, 1994, p. 35–51.
53. *Siebenbürgen in der Römerzeit. Zur Frage der Kontinuität und der Romanisierung der Geto-Daker*, în *Siebenbürgen zur Zeit der Römer und der Völkerwanderung*, hrsg. von W. Schuller (Siebenbürgisches Archiv 29), Köln-Weimar-Wien, 1994, p. 117–144.
54. *Die Beziehungen der Geto-Daker zu dem Römischen Reich vor Trajans Eroberung*, în *ArhMold*, 17, 1994, p. 49–56.
55. *160 ani de arheologie românească*, în *MagIst*, XXIX, 1995, 4 (337), p. 54–56.
56. *Poienești-Măgura. Campania 1994*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 1995 p. 70–71 (în colaborare).
57. *Poienești-Măgura. Campania 1995*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 1996, p. 90–91 (în colaborare).
58. *Situri arheologice în perioada 1983–1992*, Brăila, 1996, p. 90–92.
59. *Devictis Dacis. Consecințele cuceririi traiane în lumina arheologiei (I)*, în *Academica*, VI, 1996, 4 (64), p. 21–22.
60. *Devictis Dacis. Consecințele cuceririi traiane în lumina arheologiei (II)*, în *Academica*, VI, 1996, 5 (65), p. 13–14.
61. *Despre fortificațiile „Cetății Jidovilor” de la Coțofenii din Dos*, în *SCIVA*, 48, 1997, 3, p. 199–236.
62. *Poienești-Măgura. Campania 1997*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 1998, p. 59 (în colaborare).
63. *Archäologie und archäologische Denkmalpflege in Rumänien*, în *Archäologisches Nachrichtenblatt*, 3, 1998, 2, p. 129–132.
64. *Rumunia: archeologia i archeologiczna ochrona zabytków*, în *Ochrona dziedzictwa archeologicznego w Evropie*, ed. Zb. Kobylinski, Warszawa, 1998 (1999), p. 313–316.
65. *Ein Tamga-Zeichen aus der dakischen Siedlung von Ocița*, în *Transsilvanica. Archäologische Untersuchungen zur älteren Geschichte des südöstlichen Mitteleuropa. Gedenkschrift für Kurt Horedt*, Internationale Archäologie. Studia honoraria 7, Rahden/Westf., 1999, p. 223–239.
66. *Stațiunea geto-dacă de la Cetățeni. Descoperiri și informații recuperate*, în *SCIVA*, 50, 1999, 1–2, p. 11–31.
67. *Poienești-Măgura. Campania 1999*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2000, p. 77–78 (în colaborare).
68. *„Devictis Dacis”. La conquête trajane vue par l'archéologie*, în *Civilisation grecque et cultures antiques périphériques. Hommage à Petre Alexandrescu à son 70e anniversaire*, Bucharest, 2000, p. 323–338.
69. *Zimnicea–Cetate. Campania 2000*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2001, p. 276–277 (în colaborare).

70. *Pratiques funéraires birituelles prolongées chez les Getes du Bas-Danube (V^e-IIIe s.av. J.-C.)*, în *XIVe Congrès de l'Union Internationale des Sciences Préhistoriques et Protohistoriques, Liège, 2-8 Septembre 2001, Pré-Actes*, Liège, 2001, p.295-296.
71. *Necropola medievală de la Poieniști, mormântul 729*, în *Simpozion de numismatică. Comunicări, studii și note*, București, 2002, p. 157-161 (în colaborare).
72. *Cârlomănești – Cetățuia. Campania 2001*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2002, p. 98-99 (în colaborare).
73. *Zimnicea-Cetate. Campania 2001*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2002, p. 344-345 (în colaborare).
74. *Archäologie und Gesellschaft am Anfang des 21. Jahrhunderts*, în *Mitteilungen des Humboldt-Clubs Rumänien*, 6, Bukarest, 2002, p. 7-12 (=Arheologija i obštstvo v načalato na XXI vek, în *Arheologija-Sofia*, XLIV, 2003,1, p. 8-12).
75. *Cârlomănești – Cetățuia. Campania 2002*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2003, p. 81-82 și pl. 34 (în colaborare).
76. *Zimnicea-Cetate. Campania 2002*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2003, p. 347-348 (în colaborare).
77. *Poieniști-Lukaševka-Kultur*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 23, Berlin – New York, 2003, p. 230-239.
78. *Rumänien und Republik Moldau, 2. Latènezeit und Römische Kaiserzeit*, în *Reallexikon der Germanischen Altertumskunde*, 25, Berlin-New York, 2003, p. 469-479.
79. *Vilka var geto-dakerna ?*, în *Guldsätter – Rumänien under 7000 år*, Stockholm, 2004, p. 26-33.
80. *Rumänsk arkeologi under 170 år*, în *Guldsätter – Rumänien under 7000 år*, Stockholm, 2004, p. 82-85.
81. *Cârlomănești – Cetățuia. Campania 2003*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2004, p. 76-77 și pl. 17 (în colaborare).
82. *Zimnicea-Cetate. Campania 2003*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2004, p. 379-381 (în colaborare).
83. *Hundertjähriges Jubiläum eines Humboldtianers: Ion Nestor (1905-2005)*, în *Mitteilungen des Humboldt-Clubs Rumänien*, 8-9, 2004-2005, p. 11-16.
84. *Cârlomănești – Cetățuia. Campania 2004*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2005, p. 107-109 (în colaborare).
85. *Zimnicea-Cetate. Campania 2004*, în *Cronica cercetărilor arheologice din România (Comisia Națională de Arheologie)*, București, 2005, p. 416-418 (în colaborare).
86. *The brooch from Horodnica: Dacian, Celtic or Germanic ?*, în: *Celts on the margin. Studies in European Cultural Interaction 7th Century BC – 1st Century AD. Dedicated to Zenon Woźniak*, Kraków, 2005, p. 121-129.
87. *O nouă „fibulă pomeraniană” în România*, în *ArhMold*, 28, 2005, p. 139-148 (în colaborare).
88. *Von Odobescu bis Nestor. Der Werdegang des archäologischen Studiums in Rumänien bis zur kommunistischen Machtergreifung*, în J. Callmer, M. Meyer, R. Struwe și C. Theune (ed.), *Die Anfänge der ur- und frühgeschichtlichen Archäologie als akademisches Fach (1890-1930) im europäischen Vergleich. Internationale Tagung an der Humboldt-Universität zu Berlin vom 13.-16. März 2003*, Verlag Marie Leidorf GmbH.Rahden/Westf., 2006, p. 237-248.
89. *Die rumänische Archäologie und die Versuchung des Nationalismus vor und nach der Wende*, în *Auf der Suche nach Identitäten*, Leipzig (sub tipar).

IV. RECENZII și NOTE BIBLIOGRAFICE

90. T. Sulimirski, *Sarmatians in the Polish Past*, în *Dacia*, N. S. 10, 1966, p. 415-418.
91. T. Sulimirski, *Southern Neighbours of the Baltic Tribes*, în *RÉSEE*, 6, 1968, 4, p. 699-703.
92. E. A. Rikman, I. A. Rafalovici, *K voprosu o sootnošenii Černjahovskoj i ranneslavjanskoj kul'tur Dneprovsko-Dunajskom meždurečje*, în *KS*, 105, 1965, în *SCIV*, 19, 1968, 2, p. 375-378.
93. M. Garašanin, *Razmatranja o nekropolama tipa Mala Kopašnica-Sase*, în *RÉSEE*, 8, 1970, 4, p. 727-730.
94. R. Hachmann, *Die Germanen*, Geneva, 1971, în *SCIV*, 24, 1973, 1, p. 166-169.
95. G. Gerlach și R. Hachmann, *Verzeichnis vor- und frühgeschichtlicher Bibliographien, Berlin, 1971*, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 355.
96. G. Mildenerger, *Sozial- und Kulturgeschichte der Germanen*, Stuttgart, 1972, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 355-356.
97. T. S. Konduktorova, *Antropologija drevnego naselenij Ukrainy*, Moskva, 1972, în *SCIV*, 24, 1973, 2, p. 356.
98. I. Ioniță, *Das Gräberfeld von Independența (Walachei)*, Bonn, 1971, în *SCIV*, 24, 1973, 4, p. 684-689.
99. *Typentafeln zur Ur- und Frühgeschichte*, Weimar, 1972, în *SCIVA*, 25, 1974, 1, p. 159.
100. V. Dumitrescu, *L'arte preistorica in Romania fino all'inizio dell'età del ferro*, Florența, 1972, în *SCIVA*, 25, 1974, 2, p. 325-326.
101. I. S. Vinokur, *Istorija ta kul'tura černjahivs'kih plemen Dnistro-Dniprovs'kogo mežriečja II-V st. n. e.*, Kiev, 1972, în *SCIVA*, 25, 1974, 2, p. 327-328.

102. P. Mackendrik, *The Dacians Stones Speak*, Chapel Hill, 1975, în *SCIVA*, 29, 1978, 1, p. 147–149.
103. D. Berciu, *Dacoromania*, Geneva, 1976, în *SCIVA*, 29, 1978, 4, p. 594–595.
104. M. Turcu, *Geto-dacii din Câmpia Munteniei*, București, 1979, în *SCIVA*, 30, 1979, 4, p. 643–647.
105. Gh. Coman, *Statornicie, continuitate. Repertoriul arheologic al județului Vaslui*, București, 1980, în *SCIVA*, 32, 1981, 4, p. 615–617.
106. D. Protase, *Autohtonii în Dacia, I. Dacia romană*, în *Cărți noi în științele sociale. Referate și recenzii*, 1, 1981, p. 26–31.
107. D. Berciu, *Buridava dacică*, București, 1981, în *SCIVA*, 33, 1982, 2, p. 250–257.
108. M. Oppermann, *Thraker zwischen Karpatenbogen und Ägäis*, în *Cărți noi în științele sociale. Referate și recenzii*, 1, 1985, p. 60–75.
109. I.T. Niculiță, *Severnye frakijcy v VI-I vv. do n.e.*, Chișinău, 1987, în *SCIVA*, 40, 1989, 2, p. 203–210.
110. M. B. Șciukin, *Na rubeže er. Opyt istoriko-arheologičeskoj rekonstrukcii polițičeskih sobytij III v. do n. e. – I v. n. e. sl vostočnoj i Central'noj Evrope*, Sankt-Petersburg, 1994, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 111–112.
111. *Slavjane i ih sosedi v konce I tysjačelija n. e.*, Moscova, 1993, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 112.
112. L. Ruseva-Slokoska, *Roman Jewellery. A Collection of the national Archaeological Museum – Sofia*, Sofia, 1991, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 114.
113. *Siebenbürgen zur Zeit der Römer und der Völkerwanderung*, Köln – Weimar – Viena, 1994, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 115.
114. M. B. Șciukin, *Mašina vremeni i lopata*, Chișinău, 1991, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 117.
115. S. Dumitrașcu, *Arheologia românească la sfârșit și început de mileniu*, Oradea, 1995, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 117.
116. V. Ursachi, *Zargidava. Cetatea dacică de la Brad*, București, 1995, în *SCIVA*, 47, 1996, 2, p. 232–233.
117. V. Kotigoroško, *Ținuturile Tisei superioare în veacurile III î. e. n. – IV e. n. (Perioadele La Tène și romană)*, București, 1995, în *SCIVA*, 1996, 2, p. 233–234.
118. *Colecția „Culturi vechi în Moldova”*, Chișinău, 1994–1995, în *SCIVA*, 47, 1996, 2, p. 234–235.
119. R. Wołagiewicz, *Lubowidz. Ein birituelles Gräberfeld der Wielbark-Kultur aus der Zeit vom Ende des 1. Jhs. bis Anfang des 3. Jhs.*, Cracovia, 1995, în *SCIVA*, 47, 1996, 3, p. 339.
120. J. Jaskanis, *Cecele. Ein Gräberfeld der Wielbark-Kultur in Ostpolen*, Cracovia, 1996, în *SCIVA*, 47, 1996, 3, p. 339–340.
121. *I Daci*, Milano, 1997, în *SCIVA*, 48, 1997, 2, p. 177–186.
122. *Χρόνος. Beiträge zur prähistorischen Archäologie zwischen Nord- und Südosteuropa. Festschrift für Bernhard Hänsel*, Eschelkamp, 1997, în *SCIVA*, 48, 1997, 4, p. 405.
123. T. Arnăuț și R. Ursu Naniu, *Vestigii getice din cea de-a doua epocă a fierului în interfluviul pruto-nistrean, Iași*, 1996, în *SCIVA*, 48, 1997, 4, p. 406.
124. *Kontakte längs der Bernsteinstraße (zwischen Caput Adriae und den Ostseegebieten) in der Zeit um Christi Geburt*, Cracovia, 1996, în *SCIVA*, 48, 1997, 4, p. 406–407.
125. *Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum. Deutschland, 3, Bundesland Mecklenburg-Vorpommern*, Bonn, 1998, în *SCIVA*, 48, 1997, 4, p. 407–408.
126. G. Lăzărescu, *Școala română din Roma*, în *SCIVA*, 48, 1997, 4, p. 412.
127. T. Bader (sub red.), *Die Welt der Kelten. Dia-Vortragsreihe in Hochdorf/Enz 1991–1997. 30 Vorträge – Zusammenfassung, Schriftenreihe des Keltenmuseums Hochdorf/Enz 2*, Eberdingen, 1997, în *SCIVA*, 50, 1999, 1–2, p. 105–106.

V. VARIA (editoriale, cronici, personalia)

128. *Ion Nestor*, în *SCIVA*, 26, 1975, 1, p. 3–8.
129. *Ion Nestor (Bibliographie)*, în *Dacia*, N. S., 19, 1975, p. 7–8.
130. *Ion Nestor*, în *Archeologia. Trésors des âges*, 91, 1976, Paris-Dijon, p. 9.
131. *Colocviul româno-britanic „Dacii și rolul lor în istoria Europei în vremea lui Burebista*, în *Revista de istorie*, 33, 1980, 9, p. 1801–1802 (= în *SCIVA*, 31, 1980, 4, p. 645–647).
132. *Simpozionul arheologic al Fundației Alexander von Humboldt*, în *SCIVA*, 31, 1980, 4, p. 644–645.
133. *Colocviul româno-slovac, cu tema: „Civilizația traco-geto-dacă și răspândirea ei în bazinul Dunării Mijlocii”*, în *SCIVA*, 33, 1982, 2, p. 246–247.
134. *Colocviul româno-german cu tema: „Relații între Imperiul roman și celelalte popoare în sec. I–IV e. n.”*, în *SCIVA*, 39, 1988, 4, p. 411–412.
135. *Al XII-lea Congres al Uniunii Internaționale de Științe Pre- și Protoistorice*, în *SCIVA*, 43, 1992, 2, p. 225–226.
136. *Rolf Hachmann – membru de onoare al Academiei Române*, în *SCIVA*, 45, 1994, 1, p. 85–86.
137. *Emil Moscalu*, în *SCIVA*, 46, 1995, 1, p. 67–69.
138. *Radu R. Heitel*, în *SCIVA*, 46, 1995, 3–4, p. 295–297.
139. *Introducere*, în *SCIVA*, 46, 1995, 3–4, p. 299–302.
140. *În loc de cronică: Al VII-lea Congres internațional de tracologie*, în *SCIVA*, 47, 1996, 2, p. 227–229.
141. *Sebastian Morintz*, în *SCIVA*, 48, 1997, 1, p. 3–9.

142. *SCIVA – cinci decenii în slujba arheologiei românești*, în *SCIVA*, 50, 1999, 1–2, p. 5–9.
143. *Preotul Gheorghe I. Petre-Govora la 90 de ani*, în *SCIVA*, 51, 2000, 1–2, p. 123–126 (în colaborare).
144. *Din activitatea Seminarului de Arheologie "Vasile Pârvan" al Universității din București*, în *SCIVA*, 52–53, 2001–2002, p. 301–306.
145. *Prof. dr. Bernhard Hänsel – Doctor honoris causa al Universității din București*, în *SCIVA*, 52–53, 2001–2002, p. 307–309.
146. *170 de ani de arheologie românească*, în *SCIVA*, 54–56, 2003–2005, p. 9–20.

VI. REFERIRI DESPRE:

I. *Das Gräberfeld von Les Jogasses:*

S. Dušek, în *SlovArch*, 24, 1976, p. 468–470.

II. Al. Odobescu, *Opere*, IV, *Tezaurul de la Pietroasa:*

1. D. M. Pippidi, *Cartea unei enigme*, în *Luceafărul*, 19, 1976, 50 (763), p. 1–2.
2. Al. Dima, *Reeditarea „Tezaurului de la Pietroasa”*, în *Săptămâna culturală a capitalei*, 307, 1976.
3. *Premiul Perpessicius al revistei Manuscriptum pentru cea mai bună ediție critică a anului 1976*, în *Manuscriptum*, 8, 1977, 4, p. 192.
4. A. Stoia, în *SCIVA*, 18, 1977, 4, p. 612–616.
5. Gh. Ceașescu, în *Revista de istorie și teorie literară*, 26, 1977, 1, p. 147–149.
6. N. Ursulescu, în *AIIAI*, 14, 1977, p. 591–592.
7. F. Baratte, în *Revue Archéologique*, 2, 1978, p. 373.
8. D. M. Pippidi, în *Revista Comisiei Naționale Române pentru UNESCO*, 20, 1978, 3, p. 82–83.

III. *Die Poienești-Lukaševka-Kultur. Ein Beitrag zur Kulturgeschichte im Raum östlich der Karpaten in den letzten Jahrhunderten vor Christi Geburt:*

1. S. Teodor, în *ArhMold*, 18, 1995, p. 341–343.
2. R. Harhoiu, în *SCIVA*, 47, 1996, 1, p. 108–110.
3. A. Reinecke, în *Eurasia Antiqua*, 2, 1996, p. 504–508.

VI. REFERIRI DESPRE MIRCEA BABEȘ

1. *Enciclopedia istoriografiei românești* (ed. Șt. Ștefănescu), Ed. Științifică și Enciclopedică, București, 1978, p. 43.
2. *Romanian Fellows of the Alexander von Humboldt Foundation*, Ed. Enciclopedică, București, 1994, p. 24–26.
3. *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas*, Bd. 3, *Addenda*, Praga, 1998, p. 20.
4. T. Arnăuț, *Profesorul Mircea Babeș la cei 60 de ani*, în *Tyrageia*, 11, 2002, p. 389–391.

IOAN MITREA, MEMBRU DE ONOARE AL INSTITUTULUI DE ARHEOLOGIE DIN IAȘI

Expunerea de față nu-și propune alcătuirea biografiei unui coleg și prieten pe care-l cunosc de jumătate de secol, a drumului parcurs de la Căciuleștii din Moldova de sub munte la catedra universitară, nici referirile la neamul Mitrea venit din dăruita Mărginime a Sibiului. Am considerat utilă o rememorare a ambianței anilor de formație și relevarea meritelor care-l recomandă pentru atribuirea titlului de *membru de onoare* al Institutului de Arheologie Iași.

Un tânăr coleg de breaslă, care poartă un prestigios *nomen* – Boldur – și are ca *praenomina* Dimitrie Ovidiu, a publicat o amplă biografie a omagiatului (*Profesorul Dr. Ioan Mitrea la 70 de ani*, în Zargidava, VI, Bacău, 2007, p. 5–30). Activitatea științifică va fi prezentată de principalul său îndrumător Prof. dr. Dan Gh. Teodor.

De peste patru decenii, drumurile noastre, reședințele au fost diferite, dar au rămas comune preocupările devenite parțiale sau exclusive de cercetare a istoriei. Am început studiile universitare când tocmai se terminase procesul grupului de studenți în frunte cu Alexandru Zub, Tiberiu Popescu, Mihalachi Brudiu și alții care au vrut să organizeze un pelerinaj la Putna cu prilejul aniversării a 500 de ani de la data urcării pe tron a lui Ștefan cel Mare; nu se stinseseră ecoul și mai ales consecințele pe plan ideologic a revoluției maghiare din 1956. Victoria diplomatică care a avut drept consecință retragerea trupelor sovietice de pe teritoriul țării noastre nu putea să aibă încă pentru cetățeni repercusiunile sperate.

Facultatea de Filologie – Istorie avea un număr de cadre didactice care o scoteau totuși dintr-o zonă cenușie, lozincardă și o plasau într-un spațiu în care era posibilă cercetarea cu rezultate care au putut fi admise, în unele domenii și de știința istorică a deceniilor ulterioare. Profesori ca Mircea Petrescu-Dîmbovița la Istoria veche a României, Nicolae Gostar la Istoria antică universală, Constantin Cihodariu la Istoria medie a României, Nicolae Grămadă la Istorie medie universală, Valerian Popovici la Istoria modernă a României, Dimitrie Berlescu la Istoria modernă universală sau asistenți, precum Gheorghe Platon și Vasile Neamțu, au însemnat mult pentru noi.

Aveau maniere diferite de transmitere a cunoștințelor. Profesorul D. Berlescu care ne-a fost, de asemenea, prodecan și decan, *oficia*. Adăugirile lui la datele istorice nu se depărtau de zonă. Tonul era corespunzător – adeseori grav. Ex. „Războiul întoarce șirul normal al lucrurilor și evenimentelor. În timp de pace copiii își înmormântează părinții. Războiul poate avea drept consecințe și cea mai mare nenorocire părinții să supraviețuiască copiilor” sau vorbind de Congresul de Pace de la Berlin (1878), cancelarul Bismark declarase că în desfășurarea Congresului nu dorește decât să aibă rolul unui samsar cinstit. Rezultatele finale ale Congresului au justificat remarcă unora „că nu există samsar cinstit”.

Moș Ciho avea un curs informat, bogat pentru Moldova care era rostit însă, de obicei, monoton. Doar la Ștefan cel Mare răzeșul se vedea părtaș la victoriile ștefanieni și chipul îi devenea radios, prindea tonuri mai înalte.

Valerian Popovici *pleda*. Revoluția de la 1848 în Transilvania atât de complexă a însemnat o culme. Se simțea afecțiunea Profesorului pentru Avram Iancu, participarea la tratative, la lupte, la trista perioadă când mintea lui Avrămuș rătăcea. Vorbea cu admirație de Tache Ionescu, „Tăchiță Gură de aur”.

Profesorul Nicolae Grămadă, în momentele sale bune, când nu era copleșit de idei nihiliste și nu dominau intențiile ironice, ne îndemna către cultură (vizitarea pinacotecii, participări la conferințe cu teme culturale, spectacole de teatru etc.).

Cursurile de Istorie veche aduceau cele mai multe noutăți iubitorilor de istorie. Pe malurile Nilului, pe Akropolis, prin gândirea, arta, arhitectura și acțiunile lumii elenice, pe drumul Romei de la mica cetate la marele Imperiu am fost conduși de un tânăr profesor Nicolae Gostar – format în școala clujeană (Naum – Bezdechi – Daicoviciu). Zăbovea uneori asupra portretelor de femei de la Micene, asupra personajelor feminine din istorie (Hatsepsut, Cleopatra, Zenobia). Cursul bine informat, prezentat liber (conferință), cu privirea spre auditor, chipul plăcut al conferențiarului făceau orele agreabile. La cursurile speciale, mai ales Epigrafia, puteau fi remarcate vocația și principala sa pasiune. S-ar fi putut autodefini ca un personaj terentian.

În sfârșit, Profesorul Mircea Petrescu-Dîmbovița, înalt, slab, cu ochelari indicând ceva dioptrii, cu un aer aparent depărtat de cele pământene, avea aspectul cel mai apropiat de chipul imaginat de elevi pentru profesorul universitar. O deplasare în străinătate – eveniment rar în 1958 – i-a sporit și mai mult prestigiul. Unele cursuri ale sale nu excelau prin claritate și scria pe tablă mai ales cuvintele ușoare (Glina, Cucuteni) și nu cele precum denumirile glaciațiunilor, rămase amuzament pentru lecturi ulterioare ale studentului evoluat.

Cercul științific și șantierul arheologic dădeau întreaga măsură a profesorului. Periegezele, viața de șantier ca părtaș neprivilegiat, relevarea amănuntului semnificativ, responsabilitatea celui care atacă un obiectiv, lupta pentru valorificarea corespunzătoare cu prudența științifică obligatorie se numărau între elementele care contribuiau la prestigiul Profesorului.

Am avut și cadre didactice care trăiau istoria. Erau unii Profesori *domni* în înțelesul integral al termenului. Departate de a minimaliza contribuția și prestația altor cadre didactice.

Seminariile cu viitorul Profesor și Academician Gheorghe Platon, maestru în logica istorică, și exegeza unor documente și reconstituirea documentată a istoriei economice a Moldovei în epoca feudală cu profesorul Vasile Neamțu au fost de mare utilitate.

Am fost așadar o generație dacă nu fericită, cel puțin care a beneficiat de o bună instrucție și lipsurile erau mai ales din spațiul informației. Am beneficiat de excursii de studii în țară la cele mai importante obiective arheologice și istorice.

Cât privește cursurile cu tentă și direcție politică (ex. Istoria URSS) încă lăsausuficiente ore din cele 40–45 săptămânale și a unui parcurs pe cinci ani pentru a completa cunoștințele cu lucrările accesibile în biblioteci.

Mulți colegi lasă utile însemnări unor reconstituiri istorice de dimensiuni variabile și menționăm aici într-o ordine alfabetică: Dumitru Agachi, Alexandru Artimon, Vasile Câmpeanu, Constantin Cloșcă, Constantin Dobreanu, Constantin Eminovici, Gheorghe Florescu, Dumitru Ivănescu, Mihai Rachieru, Mircea Stoia. La care se adaugă distinși profesori în licee, inspectori etc.

Ce ar fi de reamintit cu acest prilej despre anul nostru? Solidaritatea în activitățile „voluntare”, patriotice care se terminau vesel, la fel ca și unele examene reușite în procent important, o întrecere stimulantă. Majoritatea căminiști, ne cunoșteam bine cu cei de la alte facultăți, ne anunțau de anumite cursuri sau prelegeri care meritau a fi audiate: Eminescu la „Moș” Agavriloaie, Goethe la Al. Dima, unele prelegeri la Prof. E. Stere sau Th. Simenschi.

Ioan Mitrea era între cei care veniseră la Facultate să învețe, în sens larg. Lua notițele complete, parcurgea bibliografia prescrisă. A înțeles că nu se poate face performanță urmând secția Istorie – Română și s-a transferat la grupa de Istorie a României.

Practica pe șantierul arheologic a început-o cu vacanța anului I – 1959 – la Bâta Doamnei–Piatra Neamț, cercetări arheologice conduse de prof. Nicolae Gostar. A devenit șeful cercului de Istorie îndrumat de prof. M. Petrescu-Dîmbovița și s-a orientat către perioada Formării limbii și poporului român. A pregătit lucrarea de licență cu această temă sub conducerea efectivă a dr. Dan Gh. Teodor.

Desigur oportunitățile unei generații sunt diferite, liberul arbitru poate deține un procent important în croirea/proiectarea și desfășurarea unor destine individuale.

Ioan Mitrea a luptat, a depus o muncă asiduă, a avut comportamentul, a direcționat calitățile sale pentru a se realiza ca individ, ca cercetător, dascăl, om de conducere și acțiune. După absolvire a început cariera universitară la Institutul Pedagogic de 3 ani Iași, mutat la scurt timp la Bacău. Doctoratul i-a prilejuit contacte directe cu școlile de istorie de la București (Prof. Ioan Nestor, Prof. Gh. Ștefan) și Cluj (Prof. Kurt Horedt).

A fost asistent, lector, prodecan și decan al Facultății de Istorie a Institutului de 3 ani de la Bacău, desființat în 1975. A avut apoi o activitate în domeniu muzeistic – director al muzeului Județean de Istorie Bacău și apoi iarăși cadru didactic universitar și de liceu.

În tot acest timp a desfășurat o prodigioasă activitate științifică: săpături arheologice, cercetări arhivistice, studii de istoriografie și de istoria culturii în general. Preocuparea centrală a rămas în sfera istoriei secolelor VI–X, întocmirea monografiei despre stațiunea Davideni (*Comunități sătești la est de Carpați în epoca migrațiilor. Așezarea de la Davideni din secolele V–VIII*, Piatra Neamț, 2001) încununând aceste eforturi.

A fost răsplătit cu numeroase premii, între care și cel al Academiei Române.

Migrațiile periodice a preocupărilor prin publicarea unor lucrări care evadau din secolele a căror istorie l-au consacrat erau o comandă socială la care a trebuit să răspundă. La fel și bogata activitate publicistică. Istoria nu este doar a istoricilor (și nu doar pentru istorici).

Bacăul important prin industria sa și centru sportiv performant a devenit și un centru cultural cu un învățământ de calitate și grație colegului Ioan Mitrea, continuator în anumite zone al lui Iulian Antonescu.

Prin acordarea titlului de membru de onoare al Institutului de Arheologie Iași omagiem așadar un arheolog, un istoric, un pedagog cu rezultate de excepție în domeniile profesate.

Ioane îți dorim sănătate, spre bucuria ta și a familiei, a tuturor celor care-ți prețuiesc munca și rezultatele.

La Mulți Ani !

SILVIU SANIE

IOAN MITREA: REPERE ALE ACTIVITĂȚII ȘTIINȚIFICE

În aceste momente deosebite pentru instituția noastră și pentru cel căruia i se decernează astăzi titlul de *membru de onoare* al Institutului de Arheologie din Iași, îmi este deosebit de plăcut să evidențiez activitatea științifică a unui cercetător de elită, un destoinic profesor și un remarcabil muzeograf și, dincolo de toate acestea, un vechi și constant prieten și colaborator.

A vorbi despre activitatea științifică a unui cercetător care, timp de aproape patru decenii și jumătate s-a dăruit cu pasiune și onestitate profesiei de a căuta și descoperi adevăruri din trecutul îndepărtat este, fără îndoială, o întreprindere relativ facilă, de vreme ce acesta are o zestre impresionantă de realizări acumulate cu migală timp îndelungat. Din această bogată zestre spirituală voi încerca să creionez mai ales aportul pe care Ioan Mitrea l-a adus la clarificarea unor fundamentale aspecte ale istoriei noastre străvechi.

Aș vrea însă de la început să menționez faptul că, încă de la absolvirea Facultății de Istorie din Iași, Ioan Mitrea s-a orientat cu prioritate spre cercetarea mileniului I d. Hr., perioadă care, în preajma anilor '60 era încă deficitară în ceea ce privește quantumul vestigiilor scoase la iveală și a investigațiilor arheologice, dar și al numărului arheologilor implicați în studierea ei. Desigur, a fost o alegere fericită pentru Ioan Mitrea, dar și pentru cercetarea arheologică a regiunilor de la est de Carpați, cu atât mai mult cu cât, în decursul anilor care au urmat, numărul specialiștilor în domeniu a continuat din nefericire să rămână destul de redus, pentru regiunile menționate, ca de altfel și pentru altele din restul țării.

În legătură cu opțiunea profesională a colegului Ioan Mitrea îmi face de asemenea plăcere să amintesc că, încă de la debutul activității sale științifice, am colaborat împreună, săpăturile arheologice întreprinse în așezarea medievală timpurie de la Lozna–Botoșani, din 1963, constituind un început fructuos soldat cu frumoase rezultate, pe care le-am și valorificat amândoi publicându-le în revista *Arheologia Moldovei*. Acesta este și primul articol științific tipărit de sărbătoritul de astăzi. În perioada imediat următoare am efectuat împreună săpături arheologice în obiectivele de la Mănioaia-Costișa, jud. Neamț, și de la Oituz, jud. Bacău, rezultatele obținute fiind publicate în revista *Carpica*. În decursul anilor Ioan Mitrea a participat temporar, ca un membru cu bune contribuții, pe șantierele arheologice pe care le-am condus la Botoșana–Suceava, Fundu–Herței–Botoșani sau de la Arsura–Vaslui. De asemenea, împreună am efectuat un stagiul de cercetare pe șantierul arheologic de la Hansca–Ialoveni din Republica Moldova.

Firește, Ioan Mitrea nu s-a mărginit doar la aceste colaborări, ci a inițiat și condus personal de-a lungul anilor săpături arheologice de amploare, sondaje sau săpături de salvare în numeroase obiective, dintre care trebuie amintite în primul rând, pentru valoarea rezultatelor obținute, pe cele de la Izvoare–Bahna și Davideni–Neamț, Bacău–Curtea Domnească, Ștefan cel Mare, Oncești și Damienești-Bacău sau Câmpineanca și Oreavu-Vrancea. Ca urmare a acestor numeroase cercetări de teren a scos la iveală bogate vestigii din primul mileniu al erei creștine, unele de o valoare inestimabilă pentru înțelegerea unora din aspectele procesului de formare a limbii și a poporului român. Putem aprecia, fără teama de a exagera, că cercetările întreprinse ani de zile de către Ioan Mitrea în regiunile centrale ale Moldovei și nu numai, constituie un exemplu de investigare arheologică, din nefericire urmat astăzi de prea puțini dintre cei chemați să descifreze taine ale trecutului nostru îndepărtat.

Rezultatele cercetărilor efectuate cu privire la perioada secolelor VI–IX, cu deosebire în regiunea centrală a Moldovei, au fost utilizate exhaustiv în teza sa de doctorat, susținută la Universitatea din Cluj-Napoca sub conducerea profesorului Kurt Horedt (din comisia căreia am făcut și eu parte), publicată în anul 1980, constituind un reper pentru continuarea studierii procesului de etnogeneză românească în aceste părți ale spațiului carpatodunărean. În activitatea sa de a investiga istoria primului mileniu d. Hr. Ioan Mitrea și-a extins de-a lungul anilor aria tematică și cronologică efectuând săpături arheologice în așezări și cimitire aparținând civilizației carpice din secolele II–III și a civilizației daco-romane din secolele IV–V, precum sunt cele de la Cîrligi–Filipești, Borșeni, Damienești și altele. S-a ocupat cu bune rezultate și de unele probleme de numismatică, implicându-se în recuperarea și valorificarea tezaurilor de la Muncelul de Sus și Măgura, iar când a fost cazul nu a precupețit să-și îndrepte cercetările și în domeniul preistoriei și chiar a evului mediu, publicând unele articole bine documentate și interesante. A studiat astfel o paletă relativ largă de aspecte punând în valoare vestigii valoroase, formulând judecăți de valoare și concluzii convingătoare, care l-au impus în timp ca unul dintre cei mai activi și avizați cercetători din domeniul arheologiei evului mediu timpuriu de la noi din țară și de peste hotare.

Fără îndoială, cele mai temeinice contribuții le-a adus Ioan Mitrea prin intermediul cercetărilor întreprinse într-o serie de obiective remarcabile prin datele oferite ca cele, de exemplu de la Izvoare–Bahna și mai ales de la Davideni–Neamț. Referitor la cele două obiective menționate (cel de la Davideni cercetat în întregime) trebuie scos în evidență faptul că au pus la dispoziția specialiștilor un număr considerabil de vestigii, unele unicat și de o valoare științifică inestimabilă. Monografia așezărilor cercetate la Davideni–Neamț, pentru care autorul ei a fost răsplătit cu premiul Academiei Române, *Eudoxiu Hurmuzaki* în anul 2002 (în atribuirea căruia m-am implicat și eu prin întocmirea referatului de recomandare solicitat de înaltul for științific), poate fi considerată un model de valorificare a unor ample cercetări arheologice, contribuțiile aduse de această monografie fiind indispensabile înțelegerii procesului de continuitate autohtonă, a cunoașterii trăsăturilor esențiale ale civilizației romanice de tip *Costișa–Botoșana–Hansca*, a consecințelor reieșite din contactele dintre autohtoni și migratori (în special slavii) și nu în ultimul rând, a influențelor benefice primite din partea civilizației romano-bizantine și bizantine.

Cercetând cu rigoare situația etno-demografică, social-economică și spirituală a unei largi zone geografice din părțile răsăritene ale foste Dacii nord-dunărene, Ioan Mitrea a oferit largi posibilități de a înțelege mai bine profundele prefaceri care au avut loc în sânul societății locale într-o perioadă istorică deosebit de tulbură, afectată direct, cu nefaste consecințe, de marile migrații dinspre răsăritul Europei. Concluziile cercetărilor sale trebuiesc astfel în mod obligatoriu coroborate cu cele reieșite din investigațiile întreprinse în restul ținuturilor carpatonistriene și integrate problematicei generale a procesului de etnogeneză românească, raportat întregului teritoriu carpatodunăreano-pontic.

În ansamblul cercetărilor întreprinse pentru studierea mileniului I d.Hr. Ioan Mitrea a pus astfel în circuitul științific, prin intermediul unor temeinice studii, noi și interesante vestigii de factură bizantină și de asemenea unele în legătură cu difuzarea aici a creștinismului în sânul comunităților autohtone, aducând utile contribuții la mai buna cunoaștere a unor fenomene de spiritualitate deosebit de interesante cu o profundă semnificație în derularea procesului de formare a limbii și poporului român.

Dincolo de preocupările constante referitoare la arheologia și istoria perioadei marilor migrații din mileniul I d.Hr., Ioan Mitrea s-a remarcat și ca un competent muzeograf, contribuind cu succes la organizarea unor expoziții de arheologie vernisate în țară și peste hotare. Concomitent, s-a implicat și într-o susținută activitate de popularizare a rezultatelor cercetărilor arheologice și istorice și de evidențiere a contribuțiilor unor cunoscuți savanți din domeniul istoriei vechi, precum Vasile Pârvan, Ion Nestor, Mircea Petrescu-Dîmbovița, Dumitru Protase și alții.

Apreciind corect importanța valorificării contribuțiilor din domeniul arheologiei și istoriei și a atragerii către studiul trecutului nostru a tinerii generații, Ioan Mitrea a contribuit sau inițiat apariția unor reviste precum *Anuarul Liceului Ferdinand I* din Bacău, dar mai ales a revistei *Zargidava*, care de câțiva ani a devenit una din apreciatele reviste de specialitate.

Devotat profesiei așezate, Ioan Mitrea a considerat constant că rezultatele obținute trebuie incluse, integral și în timp util, în circuitul științific, pentru a putea constitui reale temeiuri de clarificare a unora din aspectele istorice mai puțin cunoscute sau pentru încercări de reconstituire a realităților din vremurile trecute, cât mai aproape de adevăr. Numărul considerabil al cărților, studiilor și articolelor tipărite de Ioan Mitrea, de-a lungul anilor, însumând aproape 200 de titluri, la care se adaugă alte zeci de articole de popularizare, este elocvent în a demonstra demersul pe care autorul lor și l-a propus încă de la început, dedicându-se cu pasiune, deplină responsabilitate și competență studierii unei perioade istorice deosebit de complexă și de o importanță covârșitoare pentru înțelegerea corectă a destinului unui popor.

Contribuțiile aduse, timp de aproape patru decenii și jumătate, de Ioan Mitrea la clarificarea unor interesante și încă puțin cunoscute până la el aspecte de ordin social-economic, etno-demografic și cultural din perioada secolelor IV–X d.Hr. alcătuiesc astăzi o zestre științifică valoroasă, pusă cu generozitate la dispoziția specialiștilor români și de peste hotare, care nu vor putea investiga, cu rezultatele dorite perioada de timp menționată, fără a apela constant și a se întemeia pe rezultatele obținute de cercetătorul băcăuan.

Închei, adresându-mă direct, stimate coleg și prieten Ioan Mitrea cu urarea de a trăi mulți ani, cu sănătate, cu noi împliniri, manifestând aceeași putere de muncă, entuziasm și dragoste pentru trecutul îndepărtat, spre binele și progresul istoriografiei românești. Aceleași urări de mulți ani, de sănătate și de realizări le adresăm întregii tale familii.

DAN GH. TEODOR

VOLKER BIERBRAUER LA 65 DE ANI (Volker Bierbrauer zu seinem fünfundsechzigsten Geburtstag)

În luna septembrie 2005 prof. dr. Volker Bierbrauer a sărbătorit cea de a 65-a aniversare a zilei sale de naștere, prilej cu care Institutul de Arheologie din Iași al Academiei Române a hotărât să celebreze evenimentul printr-un medalion în revista *Arheologia Moldovei*¹. Inițiativa institutului din Iași a fost determinată de personalitatea și opera științifică a sărbătoritului, de prezența constantă a realităților arheologice românești în preocupările sale, precum și de colaborările îndelungate și fructuoase cu arheologii din România.

Volker Bierbrauer s-a născut la 19 martie 1940 în localitatea Kirm din landul Rheinland-Pfalz, într-o familie originară din Saarland. Tatăl său, medicul veterinar dr. Max Bierbrauer era căsătorit cu Berta, născută Bickelmann. În anul 1945, după încheierea celei de a doua conflagrații mondiale, tatăl se afla în prizonierat, iar fiul împreună cu mama locuiau în zona pe atunci de ocupație franceză Saarland. În anii 1947–1961 urmează toate cursurile obligatorii preuniversitare (de la școala primară până la ultima clasă de liceu) mai întâi

¹ Majoritatea informațiilor referitoare la persoana omagiatului utilizate la realizarea acestui medalion mi-au fost puse la dispoziție de către prof. dr. Bernd Päffgen de la Institut für Vor- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie der Ludwig-Maximilians-Universität München, căruia îi aducem sincere mulțumiri. De altfel, aceeași informație am regăsit-o în G. Ulbert, B. Päffgen, Volker Bierbrauer als Forscher und Lehrer, în: B. Päffgen, E. Pohl, M. Schmauder (Hrsg.), *Cum grano salis. Beiträge zur europäischen Vor- und Frühgeschichte. Festschrift für Volker Bierbrauer zum 65. Geburtstag*, Likias Verlag, Friedberg 2005, p. 19–21. O foarte scurtă notă biografică a apărut anterior și în: J. Filip (Hrsg.), *Enzyklopädisches Handbuch zur Ur- und Frühgeschichte Europas, Band III – Addenda*, Praga 1998, p. 37. Medalionul de față este însoțit și de lista completă a lucrărilor publicate de Volker Bierbrauer în anii 1965–2006, întocmită de dr. Katharina Bierbrauer și prof. dr. Bernd Päffgen.

la Volksschule din Heiligenwald bei Neukirchen și apoi din Köllerbach, după care se mută la Gymnasium din Völklingen (toate trei situate în Saarland) și din 1956 la Zinzendorf-Gymnasium din Königsfeld în Schwarzwald (Baden-Württemberg), pe care l-a absolvit în 1961.

În același an începe studiile la Universitatea din Saarbrücken. Inițial a ales ca domenii principale de studiu istoria și germanistica, dar foarte curând și-a schimbat opțiunea, preferând arheologia, atras fiind de cursurile și seminariile tânărului profesor Rolf Hachmann, care în 1959 preluase ca *Ordinarius* postul rămas vacant (după plecarea lui Vladimir Milošević la Heidelberg) la Institut für Vor- und Frühgeschichte und Vorderasiatische Archäologie al Universității din Saarbrücken. Începând cu semestrul de iarnă 1963/64 specialitatea principală de studiu a devenit preistoria și protoistoria, astfel încât în perioada 1962–1964 participă la șantierul școală din stațiunea gallo-romană de la Hochscheid/Hunsrück (Rheinland-Pfalz), precum și la săpăturile arheologice de la Kamid-el-Loz din Liban.

Pentru transferul la o altă universitate, obligativitate tradițională și benefică în sistemul universitar german, Volker Bierbrauer se înscrie în 1964 la Institut für Vor- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie de la Ludwig-Maximilians-Universität din München. Aici a avut posibilitatea să continue și să încheie studiile de preistorie și protoistorie cu J. Werner, de istoria evului mediu cu L. Böhm și J. Spörl și de arheologie a Orientului Apropiat cu B. Hroudá. Lucrarea de doctorat cu tema „Die ostgotischen Grab- und Schatzfunde in Italien” a fost susținută în semestrul de vară din anul 1969 (Schriftenverzeichnis nr. 14). Tot în acești ani a cunoscut pe viitoarea soție Katharina, care studia istoria artei medievale și a promovat doctoratul în 1972 la Florentine Mutherich cu o disertație despre ornamentica manuscriselor medievale timpurii².

Volker Bierbrauer a îndeplinit încă din perioada studiilor (1966) activitățile unui „asistent științific”, funcție pe care a ocupat-o apoi oficial în perioada 1970–1978. Din 1966 a preluat și conducerea săpăturilor arheologice din importanta stațiune de la Invillino/Friul (nordul Italiei), care vor constitui și tema lucrării de habilitare susținută în primăvara anului 1977, *Invillino – Ibligo. Spätantike und frühes Mittelalter*, publicată ulterior în două volume (Schriftenverzeichnis nr. 46 și 48). După această promovare, în 1978 a fost cooptat în Consiliul științific al institutului care l-a consacrat și în care se afla de 14 ani; aici a cunoscut toate bucuriile promovărilor, de la statutul de student până la acela de profesor. Relativ în foarte scurt timp, la sfârșitul anului 1979, obține prin concurs postul de *Ordinarius* la Institut für Vor- und Frühgeschichte der Rheinischen Friedrich-Wilhelms-Universität Bonn (începând cu 1980). Vreme de un deceniu a reușit să poziționeze institutul din Bonn drept un centru de excepție pentru studiul antichității târzii și al evului mediu timpuriu în Europa, determinând un aflux fără precedent de tineri studioși, astfel încât spațiul institutului a devenit cu totul neîncăpător pentru numărul mereu în creștere al studenților.

În 1990 profesorul Bierbrauer revine la München, la același institut la care își încheiase studiile, promovase doctoratul și obținuse habilitarea, de data aceasta ca *Ordinarius*, cu misiunea evidentă de a continua tradiția strălucită a înaintașilor săi. De la înființarea sa în anul 1935, Institutul de preistorie și protoistorie al Universității din München avusese la conducerea sa trei reprezentanți remarcabili ai școlii germane de arheologie: Hans Zeiß (1935-1944), Joachim Werner (1946-1974) și Georg Kossack (1975-1988). În aceste condiții, ocuparea postului de la Universitatea din München însemna pentru Volker Bierbrauer nu numai o onoare deosebită, ci și o enormă responsabilitate. Pentru un interval de doi ani (2001-2003) a îndeplinit funcția de decan al Facultății de filosofie, în cadrul căreia funcționa și *Institut für Vor- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie*, la conducerea căruia se afla din 1990. Din 2004 și până în 2006, când a devenit *Professor Emeritus*, a făcut parte din Senatul Universității din München.

Începând din 1980 și până în 2006, așadar pe parcursul a mai bine de un sfert de veac, profesorul Volker Bierbrauer s-a dăruit noilor generații de studenți, transmitându-le ceea ce el primise în perioada studiilor de la eminenții săi profesori, mai întâi de la Rolf Hachmann la Saarbrücken și apoi de la Joachim Werner la München, precum și tot ceea ce acumulase prin propria activitate la catedră și în munca de cercetare. Astfel, el a îndrumat un mare număr de studenți de la Universitățile din Bonn și München, formându-i ca viitori dascăli și specialiști în domeniul arheologiei și acordându-le promovarea prin doctorat (21 persoane) și în anii din urmă și prin masterat (48 persoane). Lista cu această evaluare se oprește la anul 2005, așa încât ea va trebui completată cu numele celor promovați ulterior datei menționate³. Unii din tinerii promovați de Volker Bierbrauer au devenit între timp renumiți specialiști, bine cunoscuți și apreciați în arheologia germană și europeană, iar alții se află și ei în mod evident pe calea consacrării. A spune că și-a făcut studiile și ai promovat la prof. Bierbrauer este o adevărată carte de vizită și o excelentă recomandare.

² K. Bierbrauer, *Die Ornamentik frühkarolingischer Handschriften aus Bayern*. Bayer. Akad. d. Wiss., Phil.-Hist. Kl., Abhandlungen N.F. 84, München 1979.

³ Vezi nota 1, *Festschrift Bierbrauer*, p. 15–18.

Activitatea la catedră a însemnat pentru prof. Bierbrauer o dăruire totală pentru formarea generației tinere de arheologi, cursuri și seminarii de înaltă ținută și numeroase ore de convorbiri individuale pregătitoare cu studenții și doctoranzii. Punctele sale forte au fost angajamentul nelimitat și responsabilitatea maximă pentru reușita actului didactic, pregătirea profesională de excepție și metodologia cea mai adecvată de transmitere a cunoștințelor. Toate aceste calități, eforturile perseverente și criteriile după care s-a călăuzit în desfășurarea procesului educațional universitar au făcut din Volker Bierbrauer un dascăl ilustru al generației sale, care a știut să continue în modul cel mai fericit și profitabil pentru breaslă, dar și pentru știința arheologică în general, tradiția strălucită a învățământului german în domeniu.

Contribuțiile sale științifice în domeniul arheologiei, remarcabile și unanim recunoscute, se referă la arheologia și istoria întregului continent european, începând cu epoca Latenului târziu și până în perioada carolingiană. El abordează aspecte diverse și de importanță majoră, cum ar fi mișcările demografice de amploare cunoscute în istoriografie sub numele de *epoca marilor migrații*, procese de aculturație și de etnogeneză care au determinat în final o completă restructurare demografică a Europei, unele fenomene sociologice, așezarea populațiilor vechi germanice în diferite provincii ale Imperiului roman, trecerea de la antichitatea târzie spre evul mediu timpuriu, răspândirea treptată a creștinismului pe toată întinderea continentului sau istoria ornamenticii și a stilurilor, inclusiv pictura cărților vechi. Este un diapazon larg de teme, uneori de o mare complexitate și foarte dificile, pe care le-a tratat de fiecare dată cu o înaltă competență.

Lista lucrărilor publicate, inserate cronologic în ordinea anilor de apariție, scoate în evidență cu fidelitate zonele tematice de interes, pe etape, ale prof. Bierbrauer de-a lungul anilor. În mod evident, cea mai mare atenție a fost acordată Italiei, mai ales regiunilor din nordul ei. Această întâietate a fost vizibilă de la primele studii publicate și s-a menținut constant pe aceeași poziție până în prezent, fapt confirmat de studiile numeroase asupra realităților arheologice din Italia (unele de mare întindere) publicate cu regularitate de-a lungul timpului. De asemenea, faptul că toate cele trei volume publicate până acum (primul ca teză de doctorat, iar celelalte două pentru habilitare) tratează tot antichități din Italia vine să confirme prioritatea absolută acordată acestui spațiu. Dar „tematica italiană” a fost extinsă adesea și în zonele învecinate aflate mai la nord, în Austria și Bavaria, întrucât fenomenele tratate nu se opreau la granița italiană, ci se manifestau în toate regiunile Alpilor (Alpenraum).

Cea de-a doua problemă majoră cercetată și rămasă ani mulți pe agenda de lucru a profesorului Bierbrauer a fost arheologia și istoria populațiilor gotice de la începuturi și până la regatul vizigotic din Spania. Tema i-a dat prilejul să se apropie mai mult de arheologia epocii migrațiilor din România și să cunoască mai în detaliu îndeosebi descoperirile referitoare la deplasarea și așezarea temporară a goților în teritoriile românești de astăzi. El a avut legături strânse mai ales cu unii colegi de la institutele de arheologie din București și Iași ale Academiei Române. De asemenea, în anul 1980 a participat la simpozionul româno-vestgerman de istorie și arheologie organizat la Piatra Neamț și Iași de Institutul de istorie și arheologie „A. D. Xenopol” din Iași împreună cu Institut für Vor- und Frühgeschichte und Vorderasiatische Archäologie al Universității din Saarbrücken⁴. Interesul constant pentru descoperirile arheologice românești a determinat și organizarea unor călătorii de studii în România pentru mai mulți dintre doctoranzii săi de la Universitatea din München.

Activitatea laborioasă didactică și de cercetare desfășurată la Universitățile de mare prestigiu din Bonn și München i-au adus o binemeritată recunoaștere în Germania și în multe alte țări europene. În 1983 devine membru al Institutului Arheologic German. Două instituții italiene, Accademia Roveretana degli Agiati și Deputazione di Storia Patria per il Friuli îl cooptează în rândurile sale ca membru corespondent. În perioada 1993–2002 este membru în *Steering Committee of the European Science Foundation* pentru importantul proiect de cercetare „The Transformation of the Roman World”. De asemenea, este membru în „Kommission zur Erforschung von Sammlungen archäologischer Funde und Unterlagen aus dem nordöstlichen Mitteleuropa” și președinte al „Internationale Bewertungskommission (wissenschaftlicher Beirat) für das traditionsreiche Römisch-Germanische Zentralmuseum in Mainz”. În februarie 2005 este ales membru plin al Bayerischen Akademie der Wissenschaften⁵, iar după numai câteva luni (mai 2005) devine președinte al Kommission zur Vergleichenden Archäologie römischer Alpen- und Donauländer (fosta Kommission zur archäologischen

⁴ I. Ioniță, Geto-dacii în context european. Simpozion româno-vestgerman de istorie și arheologie. Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol” XIX, 1982, p. 892–894.

⁵ Un portret al profesorului Volker Bierbrauer cu prilejul alegerii sale ca membru al Academiei Bavareze de Științe a fost publicat la rubrica ‚Würdigung der neuen Mitglieder’ în Jahrbuch der Bayerischen Akademie der Wissenschaften 2005 (2006), p. 159–160.

Erforschung des spätrömischen Raetien) a aceleiași Bayerischen Akademie der Wissenschaften in München. Semnificativă ni se pare în acest caz și constatarea că aceleași personalități care au câștigat riguroasa selecție pentru ocuparea postului de *Ordinarius* la Institut für Vor- und Frühgeschichte de la Universitatea din München (J. Werner – G. Kossack – V. Bierbrauer) au fost desemnați ulterior să conducă și destinele prestigiosului institut de cercetare al Academiei Bavareze.

Poziția de *Emeritus* al Universității din München nu aduce profesorului Volker Bierbrauer și liniștea binemeritată după o viață dăruită muncii, învățământului și cercetării, în atmosfera căreia să realizeze cu sentimente de mulțumire retrospectiva amintirilor și succeselor din anii care au trecut. Prin poziția sa în Academia Bavareză rămâne foarte activ în cercetarea arheologică de performanță și nu doar prin angajarea directă la o temă sau alta din programul prestabilit, ci mai ales prin implicarea sa în managementul cercetării și în stabilirea priorităților pentru următoarele decenii.

Nu pot încheia succinta prezentare a profesorului Bierbrauer, strălucit reprezentant al generației sale de arheologi, coleg admirabil și prieten adevărat, fără a aminti angajamentul lui constant și plin de mărinimie în ajutorarea colegilor aflați în nevoie. La fel ca mulți alți arheologi din vestul Europei, a înțeles cu claritate situația grea în care își desfășurau activitatea de cercetare colegii de dincolo de celebra „cortină de fier” de tristă amintire și a făcut tot ceea ce era omenește posibil spre a le veni în ajutor. Numeroși colegi de toate vârstele, între care se numără și semnatarul acestor rânduri, au beneficiat în mod repetat de susținerea sa totdeauna generoasă, îndeosebi la Fundațiile Humboldt și DAAD, pentru obținerea unei burse de studii în Germania. Perioadele de sejur în institutele și bibliotecile germane de profil însemnau pentru fiecare din noi condiții ideale de lucru, parteneri informați și competenți pentru dezbateri și acces direct nelimitat la literatura științifică mai veche și mai nouă, de care duceam mare lipsă în mediul de acasă. Cunoscând bine această situație, profesorul Bierbrauer a avut grijă să lase porțile institutelor de preistorie și protoistorie de la Universitățile din Bonn și München în permanență larg deschise pentru toți cei dornici să se informeze și să se alinieze la nivelul ultimelor cercetări în domeniu.

Momentul aniversar evocat este în mod firesc și un bun prilej de bilanț pentru profesorul Volker Bierbrauer. Realizările, enumerate aici în mod cu totul selectiv, pe care a reușit să le acumuleze ca cercetător și dascăl la Universitățile din Bonn și München de-a lungul celor peste 35 de ani de la promovarea doctoratului l-au propulsat între elitele Academiei de Științe Bavareze. Este cel mai autorizat verdict al bilanțului și el este revelator. Să-i urăm ani mulți, sănătate, putere de muncă, liniște sufletească și reușită deplină în tot ceea ce face spre binele tuturor.

*La mulți ani !
Ad multos annos !*

Schriftenverzeichnis Volker Bierbrauer 1965–2006

– zusammengestellt von Katharina Bierbrauer und Bernd Päffgen -

1965

1. Beiträge zum awarenzeitlichen Gräberfeld von Devínska Nová Ves. Slovenská Arch. 13, 1965, 377–397 (zusammen mit E. Keller).

1968

2. Das westgotische Fibelpaar von Villafontana. In: O. v. Hessen, I ritrovamenti barbarici nelle collezioni civiche Veronesi del Museo di Castelvechio (Verona 1968) 75–82.
3. Rezension: Z. Čilinská, Slawisch-awarisches Gräberfeld in Nové Zámky (Bratislava 1966). Deutsche Literaturzeitung 89, 1968, 909–912.

1969

4. Die ostgotischen Grab- und Schatzfunde in der Lombardei. In: Atti di 4° Congresso internazionale di studi sull'alto medioevo (Pavia-Scaldasole-Monza-Bobbio, 10–14 settembre 1967) (Spoleto 1969) 305–316, Taf. I–IX.

1970

5. Rezension: I. Erdélyi, E. Ojtozi, W. F. Gening, Das Gräberfeld von Newolino. Ausgrabungen von A. V. Schmidt und der archäologischen Kama-Expedition (Budapest 1969). Deutsche Literaturzeitung 91, 1970, 540–544.

1971

6. Zu den Vorkommen ostgotischer Bügelfibeln in Raetia II. Bayer. Vorgeschbl. 36, 1971, 131–165.

1973

7. Ein Frauengrab des frühen 6. Jahrhunderts aus Alteglöfsheim, Ldkr. Regensburg. Bayer. Vorgeschbl. 38, 1973, 94–100.
8. Ostgotische und ostgotenzeitliche Grabfunde von Tortona, Prov. Alessandria (Italien). Bollettino della Società Pavese di Storia Patria 22–23, 1970–1971 (1973) 3–30.
9. Die ostgotischen Funde von Domagnano, Republik San Marino (Italien). Germania 51, 1973, 499–523.
10. Zur ostgotischen Geschichte in Italien. Studi Medievali Ser. 3^a, 14, 1973, 1–37.
11. Gli Scavi di Ibligo-Invillino, Friuli. Campagne degli anni 1972–1973 sul Colle Zuca. Aquileia Nostra 44, 1973, 85–126.

1974

12. Alamannische Funde der frühen Ostgotenzeit aus Oberitalien. In: G. Kossack, G. Ulbert (Hrsg.), Studien zur vor- und frühgeschichtlichen Archäologie. Festschrift für Joachim Werner zum 65. Geburtstag. Münchener Beitr. Vor- u. Frühgesch. Ergänzungsband I/II (München 1974) 559–577.
13. Rezension: R. Moosbrugger-Leu, Die Schweiz zur Merowingerzeit. Die archäologische Hinterlassenschaft der Romanen, Burgunder und Alamannen, 2 Bde. (Bern 1971). Zeitschr. Schweizer. Arch. u. Kunstgesch. 31, 1974, 193–201.

1975

14. Die ostgotischen Grab- und Schatzfunde in Italien. Biblioteca degli „Studi Medievali“ 7 (Spoleto 1975) 378 S., 90 Taf., 43 Abb.

1976

15. Die Ansiedlung der Ostgoten in Italien. In: IXe Congrès International des Sciences préhistoriques et protohistoriques, 13–18 Septembre 1976. Colloque XXX: K. Böhner (Hrsg.), Les relations entre l'empire romain tardif, l'empire franc et ses voisins (Nice 1976) 42–70.

1978

16. Zum »Rupertus«-Kreuz von Bischofshofen. Ein insulares Denkmal der northumbrischen Renaissance. Arch. Korrbbl. 8, 1978, 223–230, Taf. 41–44.
17. Reperti ostrogoti provenienti da tombe o tesori della Lombardia. In: I Longobardi e la Lombardia. Saggi (Milano 1978) 213–240.
18. Rezension: E. Garam, I. Kovrig, J. Gy. Szabó, Gy. Török, Avar finds in the Hungarian National Museum (Budapest 1975). Byzantin. Zeitschr. 71, 1978, 123–125.
19. Rezension: H. Ament, Die fränkischen Grabfunde aus Mayen und der Pellenz. Germanische Denkmäler der Völkerwanderungszeit B 9 (Berlin 1976). Hist. Zeitschr. 227, 1978, 408–412.

1979

20. Kontinuitätsprobleme im Mittel- und Ostalpenraum zwischen dem 4. und 7. Jahrhundert aus archäologischer Sicht. Ber. zur deutschen Landeskunde 53, 1979, 343–370.
21. Die Ostgoten in Italien. In: Propyläen Kunstgeschichte, Suppl.-Bd. 4: H. Roth (Hrsg.), Die Kunst der Völkerwanderungszeit (Frankfurt, Berlin, Wien 1979) 153–163.

1980

22. Zur chronologischen, soziologischen und regionalen Gliederung des ostgermanischen Fundstoffs des 5. Jahrhunderts in Südosteuropa. In: H. Wolfram, F. Daim (Hrsg.), Die Völker an der mittleren und unteren Donau im 5. und 6. Jahrhundert. Symposium Zwettl 1978 (Wien 1980) 131–142.
23. Una Croce d'altare altomedievale della chiesa di Ibligo-Invillino. Forum Iulii 4, 1980, 5–19.
24. Frühgeschichtliche Akkulturationsprozesse in den germanischen Staaten am Mittelmeer (Westgoten, Ostgoten, Langobarden) aus der Sicht des Archäologen. In: Atti del 6° congresso internazionale di studi sull'alto medioevo, Milano, 21–25 ottobre 1978 (Spoleto 1980) 89–105, Taf. I–XX.

25. Rezension: E. James, *The Merovingian Archaeology of South-West Gaul*, 2 Bde. BAR, Suppl. Seri. 25 (Oxford 1977). *Hist. Zeitschr.* 230, 1980, 141–143.
26. Rezension: A. Kiss, *Avar Cemeteries in County Baranya* (Budapest 1977). *Byzantin. Zeitschr.* 73, 1980, 104–107.

1981

27. Rezension: Gh. Bichir, *The Archaeology of the Carpi from the Second to the Fourth Century A.D.*, 2 Bde. BAR, Suppl. Ser. 16 (Oxford 1976). *Hist. Zeitschr.* 233, 1981, 648–652.
28. Rezension: R. Brulet, G. Moureau, *La nécropole mérovingienne «en village» à Braives* (Louvain-La-Neuve 1979). *Trierer Zeitschr.* 43–44, 1980–1981, 461–462.
29. Rezension: E. Garam, *Das awarenzeitliche Gräberfeld von Kisköre* (Budapest 1979). *Bonner Jahrb.* 181, 1981, 702–705.
30. Rezension: H. P. L'Orange, H. Torp, *Il Tempietto Longobardo di Cividale*, 3 Bde. *Acta ad Archaeologiam et artium Historiam pertinenta VII* (Roma 1977–1979). *Zeitschr. Arch. Mittelalter* 9, 1981, 204–212.

1982

31. Rezension: M. Martin, *Das fränkische Gräberfeld von Basel-Bernerring* (Mainz 1976). *Germania* 60, 1982, 292–299.

1984

32. Jugoslawien seit dem Beginn der Völkerwanderung bis zur slawischen Landnahme: die Synthese auf dem Hintergrund von Migrations- und Landnahmevorgängen. In: K. D. Grothusen (Hrsg.), *Jugoslawien. Integrationsprobleme in Geschichte und Gegenwart. Beitr. d. Südosteuropa-Arbeitskreises der Deutschen Forschungsgemeinschaft zum V. Internat. Südosteuropa-Kongress* (Göttingen 1984) 49–97.
33. *Aspetti archeologici di Goti, Alamanni e Longobardi*. In: G. P. Carratelli (Hrsg.), *Magistra Barbaritas. I Barbari in Italia* (Milano 1984) 445–508.
34. *Alamannische Besiedlung Augsburgs und seines näheren Umlandes*. In: G. Gottlieb u.a. (Hrsg.), *Geschichte der Stadt Augsburg von der Römerzeit bis zur Gegenwart* (Stuttgart 1984) 87–100.
35. Rezension: W. Hartung, *Süddeutschland in der frühen Merowingerzeit. Studien zu Gesellschaft, Herrschaft, Stammesbildung bei Alamannen und Bajuwaren*. *Vierteljahresschrift f. Sozial- und Wirtschaftsgeschichte Beih.* 73 (Wiesbaden 1983). *Zeitschr. Arch. Mittelalter* 12, 1984, 265–277.
36. Rezension: K. Sági, *Das römische Gräberfeld von Keszthely-Dobogó* (Budapest 1981). *Bonner Jahrb.* 184, 1984, 798–806.

1985

37. *Die germanische Aufsiedlung des östlichen und mittleren Alpengebietes im 6. und 7. Jahrhundert aus archäologischer Sicht*. In: H. Beumann, W. Schröder (Hrsg.), *Frühmittelalterliche Ethnogenese im Alpenraum. Nationes 5* (Sigmaringen 1985) 9–47.
38. *Das sogenannte Rupertus-Kreuz aus Bischofshofen*. In: H. Dopsch, R. Juffinger (Hrsg.), *Virgil von Salzburg. Missionar und Gelehrter* (Salzburg 1985) 229–243.
39. *Reims vor Ebo - Zu einer Handschrift in London, British Library Harley 1772*. In: K. Bierbrauer, P. K. Klein, W. Sauerländer (Hrsg.), *Studien zur mittelalterlichen Kunst 800–1250. Festschrift für Florentine Mütterich zum 70. Geburtstag* (München 1985) 29–48 (zusammen mit Katharina Bierbrauer).
40. *Frühmittelalterliche Castra im östlichen und mittleren Alpengebiet: Germanische Wehranlagen oder romanische Siedlungen? – Ein Beitrag zur Kontinuitätsforschung*. *Arch. Korrb.* 15, 1985, 497–513, Taf. 56.
- 40a. *Übersetzt ins Italienische: «Castra» altomedievali nel territorio alpino centrale e orientale: impianti difensivi germanici, o insediamento romani? – Un contributo alla storia della continuità*. In: V. Bierbrauer, C. G. Mor (Hrsg.), *Romani e Germani nell'arco alpino (secoli VI–VIII)*. *Atti della settimana di studio 13–17 settembre 1982*, Trento. *Annali dell'Istituto storico italo-germanico. Quaderno* 19 (Bologna 1986) 249–276.
41. *Introduzione*. In: wie Nr. 40a, 7–11 (zusammen mit C. G. Mor).
42. *Das Reihengräberfeld von Altenerding in Oberbayern und die bajuwarische Ethnogenese – eine Problemskizze*. *Zeitschr. Arch. Mittelalter* 13, 1985, 7–25.
43. Rezension: G. Mildner (Hrsg.), *Das östliche Mitteleuropa im 5. und 6. Jahrhundert. Bericht über eine Arbeitstagung der Fachgruppe Vor- und Frühgeschichte*. *Zeitschr. für Ostforschung* 28/3, 385–548 (Marburg 1979). *Prähist. Zeitschr.* 60, 1985, 122–125.

1986

44. *Alamannischer Adelsfriedhof und frühmittelalterliche Kirchenbauten von St. Martin in Dunningen*. In: *Heimat an der Eschach. Dunningen-Seedorf-Lackendorf* (Sigmaringen 1986) 19–36.
45. *Iatrus-Krivina. Ein spätantikes Kastell an der unteren Donau. Bemerkungen zu den ersten beiden Bänden der Gesamtpublikation*. *Germania* 64, 1986, 441–464.

1987

46. Invillino-Ibligo in Friaul I: Die römische Siedlung und das spätantik-frühmittelalterliche Castrum. Münchner Beitr. Vor- u. Frühgesch. 33 (München 1987) 484 S., 180 Taf., 62 Abb. und 11 Beilagen.
 47. Stichwort ‚Fibel‘, Reallexikon zur Deutschen Kunstgeschichte 8 (München 1987) 719–763.

1988

48. Invillino-Ibligo in Friaul II: Die spätantiken und frühmittelalterlichen Kirchen. Münchner Beitr. Vor- u. Frühgesch. 34 (München 1988) 170 S., 55 Taf., 44 Abb. und 11 Beilagen.
 49. Zum Stand archäologischer Siedlungsforschung in Oberitalien, in Spätantike und frühem Mittelalter (5.–7. Jahrhundert). Quellenkunde, Methode, Perspektiven. In: K. Fehn u.a. (Hrsg.), Genetische Siedlungsforschung in Mitteleuropa und seinen Nachbarräumen (Bonn 1988) 637–659.
 49a. Übersetzt ins Italienische: Situazione della ricerca sugli insediamenti nell'Italia settentrionale in epoca tardo-antica i nell'alto medio evo (V–VII sec.). Fonti, metodo, prospettive. Arch. Medievale (Firenze) 15, 1988, 501–515.
 50. Die Ausgrabungen im spätantik-frühmittelalterlichen Bischofssitz Sabiona-Säben. Schlern 62, 1988, 243–300 (zusammen mit H. Nothdurfter).
 51. Liturgische Gerätschaften aus Baiern und seinen Nachbarregionen in Spätantike und frühem Mittelalter. Liturgie- und kunstgeschichtliche Aspekte. In: H. Dannheimer, H. Dopsch (Hrsg.), Die Bajuwaren. Von Severin bis Tassilo 488–788. Ausstellungskatalog Rosenheim-Mattsee (1988) 328–341.
 52. Rezension: A. Kaltofen, Studien zur Chronologie der Völkerwanderungszeit im südöstlichen Mitteleuropa. BAR Internat. Ser. 191 (Oxford 1984). Bonner Jahrb. 188, 1988, 665–674.
 53. Rezension: H. A. Cahn, A. Kaufmann-Heinimann (Red.), Der spätrömische Silberschatz von Kaiseraugst (Derendingen 1984). Byzantin. Zeitschr. 81, 1988, 329–337.

1989

54. Bronzene Bügelfibeln des 5. Jahrhunderts aus Südosteuropa. Jahresschr. Mitteldt. Vorgesch. 72, 1989, 141–160.
 55. Ostgermanische Oberschichtgräber der römischen Kaiserzeit und des frühen Mittelalters. In: Peregrinatio Gothica. Arch. Baltica 8 (Łódź 1989) 39–106.
 56. Nachruf auf Hayo Vierck. Frühmittelalterl. Stud. 23, 1989, 478–485.

1990

57. I primi insediamenti in Italia. In: I Longobardi. Ausstellungskatalog Cividale-Passariano (Milano 1990) 74–85.
 58. La diffusione dei reperti langobardi in Italia. In: wie Nr. 57, 97–101.
 59. Il ducato di Tridentum. In: wie Nr. 57, 113–128.
 60. Un castrum d'età longobarda: Ibligo-Invillino. In: wie Nr. 57, 143–150.
 61. Relazione conclusiva al seminario „Insediamenti fortificati tardoromani e altomedievali nell'arco alpino“. Arch. Medievale (Firenze) 17, 1990, 43–56.
 62. La ceramica grezza di Invillino-Ibligo, Friuli e i suoi paralleli nell'arco alpino centrale e orientale (sec. IV–VII d.C.). In: wie Nr. 61, 57–83.

1991

63. L'occupazione dell'Italia da parte dei Longobardi, vista dall'archeologo. In: G. C. Menis (Hrsg.), L'Italia longobarda (Venezia 1991) 11–53.
 64. L'insediamento del periodo tardoantico e altomedievale in Trentino-Alto Adige (V–VII secolo). Fondamentali caratteristiche archeologiche e notazione per una carta sulla diffusione degli insediamenti. In: wie Nr. 63, 121–173.
 65. Die Kontinuität städtischen Lebens in Oberitalien aus archäologischer Sicht (5.–7./8. Jahrhundert). In: W. Eck, H. Galsterer (Hrsg.), Die Stadt in Oberitalien und in den nordwestlichen Provinzen des Römischen Reiches. Deutsch-Italienisches Kolloquium im italienischen Kulturinstitut Köln. Kölner Forsch. 4 (Mainz 1991) 263–286.
 66. Sabiona - frühmittelalterlicher Bischofssitz. Arch. Deutschland 1991, Heft 3, 12–17.
 67. Stichwort: ‚Langobarden, -reich‘ – I. Archäologie. In: Lexikon des Mittelalters 5 (1991) 1688–1691.
 68. Stichwort: ‚Langobardische Kunst‘. In: wie Nr. 67, 1699–1701.
 69. Stichwort: ‚Alamanni‘. In: Enciclopedia dell'Arte Medievale I (Roma 1991) 276–281.
 70. Stichwort: ‚Almandino‘. In: wie Nr. 69, 401–404.

1992

71. Zwei romanische Bügelfibeltypen des 6. und 7. Jahrhunderts im mittleren Alpenraum. Ein Beitrag zur Kontinuitäts- und Siedlungsgeschichte. In: A. Lippert, K. Spindler (Hrsg.), Festschrift zum 50-jährigen Bestehen des Institutes für Ur- und Frühgeschichte der Leopold-Franzens-Universität, Innsbruck (Bonn 1992) 37–73.

72. Historische Überlieferung und archäologischer Befund. Ostgermanische Einwanderer unter Odoaker und Theoderich nach Italien. Aussagemöglichkeiten und Grenzen der Archäologie. In: K. Godłowski (Hrsg.), Probleme der relativen und absoluten Chronologie ab Latènezeit bis zum Frühmittelalter. Materialien des III. Internationalen Symposiums: Grundprobleme der frühgeschichtlichen Entwicklung im nördlichen Mitteldonauegebiet, Kraków – Karniowice, 3.–7. Dezember 1990 (Kraków 1992) 263–277.
73. Die Goten vom 1.–7. Jahrhundert n. Chr.: Siedelgebiete und Wanderbewegungen aufgrund archäologischer Quellen. In: E. Straume, E. Skar (Hrsg.), *Peregrinatio Gothica III*. Kongress Fredrikstad, Norway 1991. Universitetets Oldsaksamlings Skrifter Ny. rekke 14 (Oslo 1992) 9–43.
- 73a. Übersetzt ins Ukrainische: Goty v I–VII st.: terytorija pozselennja ta prosvunnja za arheologičnymy džerelamy. *Archeologia* 2, 1995 (Kiev) 32–51.
74. Kreuzfibeln in der mittelpalpinen romanischen Frauentracht des 5.–7. Jahrhunderts: Trentino und Südtirol. In: *Miscellanea di studi in onore di Giulia Mastrelli Anzilotti*. Archivio per l'Alto Adige. Rivista di studi alpini 86, 1992, 1–26.

1993

75. Die Landnahme der Langobarden in Italien aus archäologischer Sicht. In: M. Müller-Wille, R. Schneider (Hrsg.), *Ausgewählte Probleme europäischer Landnahmen des Früh- und Hochmittelalters. Methodische Grundlagendiskussion im Grenzbereich zwischen Archäologie und Geschichte, Teil 1. Vorträge und Forschungen 41* (Kongress Reichenau) (Sigmaringen 1993) 103–172.
76. Schuttern in der Karolingerzeit. Das Evangeliar in London, British Library, Add. 47673. In: G. Jenal (Hrsg.), *Herrschaft, Kirche und Kultur. Beiträge zur Geschichte des Mittelalters. Festschrift für Friedrich Prinz zu seinem 65. Geburtstag* (Stuttgart 1993) 449–491 (zusammen mit Katharina Bierbrauer).
77. Die Dame von Ficarolo. *Arch. Medievale* (Firenze) 20, 1993, 303–332 (III: Kommentar zu dem Trachtzubehör und Schmuck: S. 318–332) (zusammen mit H. Büsing, A. Büsing-Kolbe).
78. Stichwort: ‚Burgunder‘. In: *Enciclopedia dell'Arte Medievale* 4 (Roma 1993) 10–15.
79. Stichwort: ‚Ostgoten II‘ – Archäologie. In: *Lexikon des Mittelalters* 6 (1993) 1533–1535.

1994

80. Langobarden, Bajuwaren und Romanen im mittleren Alpengebiet im 6. und 7. Jahrhundert. Siedlungsarchäologische Studien zu zwei Überschichtungsprozessen in einer Grenzregion und zu den Folgen für die ‚Alpenromania‘. In: W. Haubrichs, R. Schneider (Hrsg.), *Grenzen und Grenzregionen. Symposium Saarbrücken 1993* (Saarbrücken 1994) 147–178.
- 80a. Gekürzter Abdruck in: G. P. Brogiolo, L. Castelletti (Hrsg.), *Il territorio tra tardoantico e altomedioevo. Metodi di indagine e risultati. 3. Seminario sul tardoantico e l'altomedioevo nell'area alpina e padana. Monte Barro-Galbate* (Como), 9–11 settembre 1991 (Firenze 1992) 31–51.
- 81a. *Archeologia e storia dei Goti dal I al IV secolo*. In: V. Bierbrauer, O. v. Hessen, E. Arslan (Hrsg.), *I Goti. Ausstellungskatalog Milano, Palazzo Reale 1994*, 22–47.
- 81b. *Archeologia degli Ostrogoti in Italia*. In: wie Nr. 81a, 170–177.
- 81c. *Tracce archeologiche dei Visigoti fra il 376 e il 496–507*. In: wie Nr. 81a, 298–299 und Objektbeschreibungen im Katalog.
82. Germanen des 5. und 6. Jahrhunderts in Italien. In: R. Francovich, G. Noyé (Hrsg.), *La Storia dell'Alto medioevo italiano (VI–X secolo) alla luce dell'archeologia. Convegno Internazionale* (Siena, 2–6 dicembre 1992). *Biblioteca di Archeologia Medievale* 11 (Firenze 1994) 33–56.
83. Archäologie und Geschichte der Goten vom 1.–7. Jahrhundert: Versuch einer Bilanz. *Frühmittelalterl. Stud.* 28, 1994, 51–171.
84. Joachim Werner. *Bayer. Vorgeschbl.* 59, 1994, 11–17.

1995

85. Das Frauengrab von Castelbolognese in der Romagna (Italien). Zur chronologischen, ethnischen und historischen Auswertbarkeit des ostgermanischen Fundstoffs des 5. Jahrhunderts in Südosteuropa und Italien. *Jahrb. RGZM* 38, 1991 (1995) 541–592.
86. *Archeologia degli Ostrogoti in Italia*. In: *I Goti a San Marino. Il tesoro di Domagnano. Ausstellungskatalog Città di San Marino. Palazzo Pergami-Belluzzi, 4 giugno – 5 settembre 1995* (Milano 1995) 34–41.
87. Il rinvenimento di Domagnano, Repubblica di San Marino. In: wie Nr. 86, 42–47.
88. Vom Reihendorf zum Haufendorf. *Arch. Deutschland* 1995, Heft 2, 20–23.

1996

89. Romanen im fränkischen Siedelgebiet. In: *Die Franken. Wegbereiter Europas. Ausstellungskatalog Mannheim* (Mainz 1996) 110–120.
90. Stichwort: ‚Tierornamentik‘. In: *Lexikon des Mittelalters* 8 (1996) 780–784.

1997

91. Les Wisigoths dans le royaume franc. In: F. Vallet, M. Kazanski, P. Périn (Hrsg.), *Des royaumes barbares au Regnum Francorum. L'Occident à l'époque de Childéric et de Clovis (vers 450 – vers 530)*. Actes des XVIIIes Journées Internationales d'Archéologie Mérovingienne Saint-Germain-en-Layes – Musée des Antiquités Nationales 23–24 avril 1997. *Ant. Nat.* 29, 1997, 167–200.
92. Stichwort ‚Vandalen II‘ – Archäologie. In: *Lexikon des Mittelalters* 8 (1997) 1406–1407.
93. Rezension: H. Brachmann, *Der frühmittelalterliche Befestigungsbau in Mitteleuropa. Untersuchungen zu seiner Entwicklung und Funktion im germanisch-deutschen Bereich* (Berlin 1993). In: *Deutsches Archiv für Erforschung des Mittelalters* 53, 1997, 679–680.

1998

94. Gepiden in der Wielbark-Kultur (1.-4. Jahrhundert n. Chr.)? Eine Spurensuche. In: A. Wesse (Hrsg.), *Studien zur Archäologie des Ostseeraumes. Von der Eisenzeit zum Mittelalter. Festschrift für Michael Müller-Wille* (Neumünster 1998) 389–403.
95. Arianische Kirchen in Noricum mediterraneum und Raetia II? Bayer. *Vorgeschbl.* 63, 1998, 205–226.
96. Stichwort: ‚Goten II‘ – Archäologisches. In: *RGA*² 12 (1998) 407–427.
97. Stichwort: ‚Westgoten II‘ - Archäologie. In: *Lexikon des Mittelalters* 9 (1998) 31–33.
98. Rezension: Iatrus-Krivina. *Spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau*, Bd. IV (Berlin 1991) und *Iatrus-Krivina. Spätantike Befestigung und frühmittelalterliche Siedlung an der unteren Donau*, Bd. V: *Studien zur Geschichte des Kastells* (Berlin 1995). *Prähist. Zeitschr.* 73, 1998, 131–135.

1999

99. Die ethnische Interpretation der Sîntana-de-Mures-Černjachov-Kultur. In: G. Gomolka-Fuchs (Hrsg.), *Die Sîntana de Mures-Černjachov-Kultur. Akten des Internat. Kolloquiums in Caputh vom 20. bis 24. Oktober 1995. Kolloquien zur Vor- und Frühgeschichte* 2 (Bonn 1999) 211–238.

2000

100. Friaul im 5.–8. Jahrhundert: Siedlungsgeschichtliche Grundlinien aus archäologischer Sicht. In: R. Bratož (Hrsg.), *Slowenien und die Nachbarländer zwischen Antike und karolingischer Epoche. Anfänge der slowenischen Ethnogenese. Tagung Ljubljana Bd. 1* (Ljubljana 2000) 299–328.
101. A Luxury Brooch from the Second Szilágy-Somlyó-Treasure? In: K. Reynolds Brown, D. Kidd, Ch. T. Little (Hrsg.), *From Attila to Charlemagne* (New York 2000) 90–101.
102. Ein insulares Pressblech des frühen 8. Jahrhunderts aus einem Oberschichtgrab von Etting (Ingolstadt). Bayer. *Vorgeschbl.* 65, 2000, 207–217.
103. Stichwort: ‚Inவில்ino‘. In: *RGA*² 15 (2000) 470–475.
104. Stichwort: ‚Italien‘ (16. Germanen in Italien; 17. Kontinuitätsprobleme: von der Antike zum Mittelalter). In: *RGA*² 15 (2000) 585–593.

2001

105. Kontinentaler und insularer Tierstil im Kunsthandwerk des 8. Jahrhunderts. In: M. Müller-Wille und L. O. Larsson (Hrsg.), *Tiere – Menschen – Götter. Wikingerzeitliche Kunststile und ihre neuzeitliche Rezeption. Kongress Kiel 1999* (Göttingen 2001) 89–130.
106. Stichwort: ‚Langobarden‘ 12. Die Langobarden im 5. Jh. bis 568; 13. Die Langobarden in Italien). In: *RGA*² 18 (2001) 78–93.
107. Stichwort: ‚Lébény‘. In: *RGA*² 18 (2001) 173–176.
108. Stichwort: ‚Lindau‘. In: *RGA*² 18 (2001) 454–459.
109. Stichwort: ‚Madrona‘. In: *RGA*² 19 (2001) 95–97.
110. Frühbyzantinische Ohrringe. In: Chr. Stiegemann (Hrsg.), *Byzanz. Das Licht aus dem Osten. Kult und Alltag im Byzantinischen Reich vom 4. bis 15. Jahrhundert*. In: *Katalog der Ausstellung im Erzbischöflichen Diözesanmuseum Paderborn 2001* (Mainz 2001) 316–319.

2002

111. Langobardische Kirchengräber. In: *Festschrift für E. Keller*. Ber. Bayer. Bodendenkmalpfl. 41–42, 2000–2001 (2002) 225–242.
112. Fibeln als Zeugnisse persönlichen Christentums südlich und nördlich der Alpen im 5. bis 9. Jahrhundert. In: *Festschrift für H. Ament. Acta Praehist. et Arch.* 34 (2002) 209–224.

113. Stichwort: ‚Monza‘. In: RGA² 20 (2002) 211–216.
 114. Stichwort: ‚Neuburg‘. In: RGA² 21 (2002) 106–108.

2003

115. Frühe langobardische Siedlung in Italien: Gräberarchäologie und Siedlungsarchäologie – Methodische Probleme ihrer Interpretation. In: I Longobardi dei ducati di Spoleto e Benevento. Atti del XVI Congresso internazionale di studi sull'alto medioevo (Spoleto 2003) 29–77.
 116. The Cross Goes North: From Late Antiquity to Merovingian Times South and North of the Alps. In: M. Carver (Hrsg.), The Cross Goes North. Processes of Conversion in Northern Europe, AD 300–1300. Kongress York (York 2003) 429–442.
 117. Stichwort: ‚Pettstadt‘. In: RGA² 22 (2003) 635–637.
 118. Stichwort: ‚Reggio Emilia‘. In: RGA² 24 (2003) 319–321.
 119. Stichwort: ‚Rifnik‘ (Slowenien). In: RGA² 24 (2003) 613–619.
 120. Stichwort: ‚Romanen‘. In: RGA² 25 (2003) 210–242.
 121. Stichwort: ‚Romans d'Isonzo‘. In: RGA² 25 (2003) 320–323.
 122. Stichwort: ‚Rupertus-Kreuz‘. In: RGA² 25 (2003) 604–609.

2004

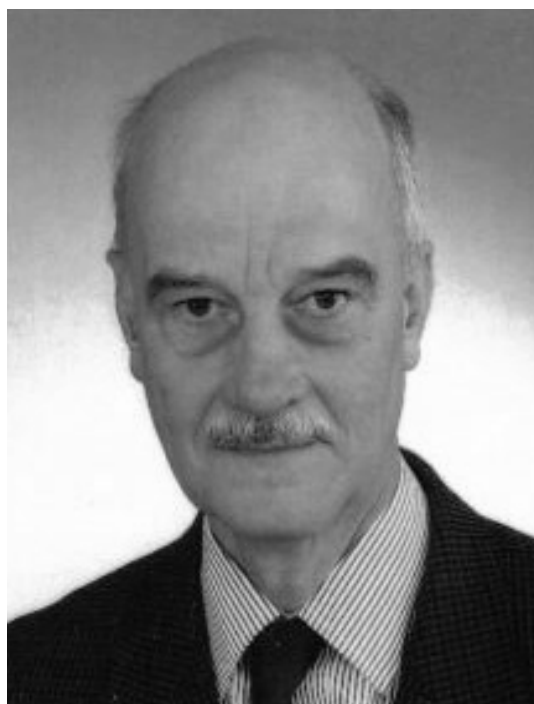
123. Zur ethnischen Interpretation in der frühgeschichtlichen Archäologie. In: W. Pohl (Hrsg.), Die Suche nach den Ursprüngen. Von der Bedeutung des Frühmittelalters (Wien 2004) 45–84.
 124. Die Keszthely-Kultur und die romanische Kontinuität in Westungarn (5.–8. Jh.). Neue Überlegungen zu einem alten Problem. In: H. Seibert, G. Thoma (Hrsg.), Von Sachsen nach Jerusalem. Menschen und Institutionen im Wandel der Zeit. Festschrift für Wolfgang Giese zum 65. Geburtstag (München 2004) 51–72.
 124a. Übersetzt ins Ungarische: A Keszthely-kultúra és a késo római továbbélés kérdése Pannoniában (Kr. u. 5–8 század). Újabb gondolatok egy régi problémáról. Arch. Ertésítő 129, 2004, 67–82.
 125. Stichwort: ‚Säben‘. In: RGA² 26 (2004) 69–73.
 126. Stichwort: ‚San Marino‘ (Domagnano). In: RGA² 26 (2004) 414–418.
 127. Beiträge zu byzantinischem Trachtzubehör und Schmuck. In: L. Wamser (Hrsg.), Die Welt von Byzanz. Europas östliches Erbe (Stuttgart 2004) 275–279, 320–323.

2005

128. Archäologie der Langobarden in Italien: ethnische Interpretation und Stand der Forschung. In: W. Pohl und P. Erhart (Hrsg.), Die Langobarden. Herrschaft und Identität. Österreichische Akademie der Wissenschaften. Philosophisch-Historische Klasse. Denkschriften 329. Bd. Forschungen zur Geschichte des Mittelalters 9, (Wien 2005) 21–66.
 129. Verbreitung und Interpretation der ostgotischen Bügelfibeln. Ostgoten ausserhalb ihrer italischen *patria*? In: C. Dobiat (Hrsg.), Reliquiae gentium. Festschrift für Horst Wolfgang Böhme zum 65. Geburtstag. Internationale Archäologie, Studia Honoraria 23 (Rahden 2005) 37–47.
 130. Romanen und Germanen im 5.–8. Jahrhundert aus archäologischer Sicht. In: W. Landi (Hrsg.), Romanen und Germanen im Herzen der Alpen zwischen dem 5. und 8. Jahrhundert n. Chr. Ausstellungskatalog Schloss Runkelstein (Bozen 2005) 215–239.
 131. Die Ausgrabungen im spätantik-frühmittelalterlichen Bischofssitz *Sabiona*-Säben. In: wie Nr. 130, 321–349.
 132. Kreuzfibeln und Tierfibeln als Zeugnisse persönlichen Christentums in der Romania Oberitaliens (5.–7. Jahrhundert). In: S. Gelichi (Hrsg.), Studi di archeologia e storia dell'alto medioevo in memoria di Ottone d'Assia (Padova 2005).
 133. Stichwort: ‚Stabio‘. In: RGA² 29 (2005), 421–423.
 134. Stichwort: ‚Tempietto in Cividale‘. In: RGA² 30 (2005), 340–344.
 135. Stichwort: ‚Theudericus-Reliquiar‘. In: RGA² 30 (2005), 463–464.

2006

136. Stichwort: ‚Tiszalök‘. In: RGA² 31 (2006), 1–4.
 137. Stichwort: ‚Trezzo sull'Adda‘. In: RGA² 31 (2006), 194–198.
 138. Stichwort: ‚Untersiebenbrunn‘. In: RGA² 31 (2006), 495–501.
 139. Stichwort: ‚Wandalen‘ – Archäologisch. In: RGA² 33 (2006), 209–217.
 140. Stichwort: ‚Warnebertus-Reliquiar‘. In: RGA² 33 (2006), 271–274.
 141. Stichwort: ‚Werner, Joachim‘. In: RGA² 33 (2006), 473–485.
 142. Gepiden im 5. Jahrhundert – Eine Spurensuche. In: V. Mihailescu-Bîrliiba, C. Hriban, L. Munteanu (Ed.), Miscellanea Romano-Barbarica. In honorem septagenarii magistri Ion Ioniță oblata, Editura Academiei Române, București, 2006, p. 167–216.

Siegmur von Schnurbein la 65 de ani (Siegmur von Schnurbein zu seinem fünfundsechzigsten Geburtstag)

La sfârșitul lunii octombrie 2006 prof. dr. dr. h.c. mult. Siegmur von Schnurbein a sărbătorit a 65-a aniversare a zilei sale de naștere și Institutul de Arheologie din Iași al Academiei Române a luat inițiativa de a marca momentul printr-un medalion în revista *Arheologia Moldovei*. Institutul din Iași a dorit ca în acest mod să omagieze personalitatea sărbătoritului, deopotrivă pentru activitatea laborioasă îndelungată și realizările din domeniul arheologiei provinciale romane, cât și pentru menagementul promovat cu deosebită competență ca director la Römisch-Germanische Kommission (RGK) des Deutschen Archäologischen Instituts în perioada 1978-2006. Mai ales în calitate de director timp de aproape trei decenii la RGK a avut prilejul să stabilească contacte directe și să fie de mare ajutor multor arheologi români (inclusiv de la Institutul de Arheologie din Iași) ajunși în Germania pentru documentare și specializare.

Siegmur von Schnurbein s-a născut în orășelul Blankenburg (Kreis Wernigerode) din landul Sachsen-Anhalt (Germania) la 31 octombrie 1941, așadar în primii ani ai celui de al Doilea Război Mondial. Familia se mută după război în Bavaria (Bayern) și în perioada 1947-1952 urmează cursurile școlii primare (Volksschule) din localitatea Hurlach (Kreis Landsberg / Lech), iar în anii 1952-1961 își continuă studiile gimnaziale (Oberrealschule) la Landsberg.

Studiile universitare le începe la Eberhard-Karls-Universität din Tübingen, unde din semestrul de iarnă 1963/1964 și până inclusiv în semestrul de iarnă 1964/65 urmează cursurile de preistorie și protoistorie, de istorie veche și de arheologie clasică. În continuare, din semestrul de vară 1965 se mută la Institut für Vor- und Frühgeschichte und Provinzialrömische Archäologie de la Ludwig-Maximilians-Universität din München, unde studiază arheologia provincial-romană cu G. Ulbert, preistoria și protoistoria cu J. Werner și istoria veche cu H. Bengtson. La 17 iulie 1970 promovează doctoratul la aceeași Universitate müncheneză, prezentând ca disertație lucrarea „Das große römische Gräberfeld von Regensburg“ (Doktorvater: Prof. Dr. G. Ulbert. Note: Summa cum laude).

La 1 octombrie 1970 proaspătul doctor Siegmar von Schnurbein ocupă postul de referent științific la Westfälisches Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte din Münster (Landul Nordrhein-Westfalen), iar la 23 aprilie 1971 se căsătorește cu dr. phil. Alexandra Milojević. Dar la numai un an după încadrare, el va beneficia de bursa pentru călătorii de studii timp de un an în străinătate din partea RGK (Reisestipendium der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts; 1 octombrie 1971 – 30 septembrie 1972)¹, perioadă în care a călătorit și a studiat cu prioritate vestigiile ale civilizației romane din Marea Britanie, Franța, Spania, Maroc, Algeria, Tunisia, Italia, Iugoslavia și Grecia. Aceste călătorii de studii au fost un excelent prilej de a cunoaște antichitățile și realitățile lumii romane pe o mare întindere din hotarele ei, din Britania până în Spania, pe țărmul nord-african și în Peninsula Balcanică, la care s-a adăugat și Italia, centrul absolut al marelui Imperiu.

Cu siguranță, Roma străveche și eternă, cu toată civilizația ei strălucită, iradiată și implantată până la mii de kilometri depărtare, inclusiv în lumea germanică, cunoscută și percepută în timpul studiilor universitare mai ales din cărți, din prelegerile și seminariile profesorului G. Ulbert și din scurtele excursii de studii studentești, a produs un impact deosebit asupra tânărului specialist în arheologie provincial-romană. Probabil și aceste călătorii îndelungate de studii pe teritoriile întinse ale Imperiului roman ar putea dezvălui o parte din motivele pentru care Siegmar von Schnurbein și-a dedicat toată viața arheologiei provincial-romane, fie implicându-se direct în cercetarea vestigiilor descoperite, fie elaborând și aplicând un management competent și benefic al cercetărilor din domeniu în calitate de director al RGK.

Cu zestrea de cunoștințe și de percepție asupra civilizației romane consistent îmbogățită, în octombrie 1972 Siegmar von Schnurbein și-a reluat preocupările de la Westfälisches Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte din Münster, la care va rămâne până la sfârșitul anului 1977 și va desfășura o intensă activitate de săpături arheologice, mai ales în cunoscutele castre romane de la Haltern și Oberaden. De asemenea, s-a ocupat de publicațiile muzeului și a organizat și pregătit diverse expoziții. Remarcabilă este însă în această perioadă activitatea publicistică. În acești ani publică lucrarea de doctorat (Schriftenverzeichnis: A2) și elaborează numeroase lucrări legate mai ales de descoperirile prilejuite de săpăturile din castrele de la Haltern și Oberaden (Schriftenverzeichnis: A1; B1–3, 5–16). Totodată este de remarcat că unele descoperiri din cele două castre romane vor face obiectul unor lucrări elaborate mai târziu, când autorul se afla deja de mai mulți ani la Frankfurt am Main (Schriftenverzeichnis: A3–5; B18, 20–21, 28–30, 38, 83).

La 1 ianuarie 1978 Siegmar von Schnurbein s-a mutat de la Münster la Frankfurt am Main, unde a ocupat postul de consilier științific la Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts, preluând conducerea compartimentului Redacției publicațiilor și tot în același an (2 noiembrie 1978) a fost numit primconsilier științific. El a susținut în 1981 habilitarea la Johann-Wolfgang-Goethe-Universität din Frankfurt am Main cu lucrarea *Venia legendi: Geschichte und Kultur der römischen Provinzen* și în 1989 a fost numit profesor asociat la aceeași universitate. La 2 septembrie 1981 a ocupat postul de „Director științific“ (Director adjunct / Zweiter Direktor), iar de la 1 septembrie 1990 și până la 31 octombrie 2006 (data pensionării pentru limită de vârstă) postul de director plin (Erster Direktor) și profesor la Römisch-Germanische Kommission.

Prin urmare, după șapte ani petrecuți la Westfälisches Landesmuseum für Vor- und Frühgeschichte din Münster, profesorul von Schnurbein și-a continuat activitatea timp de aproape trei decenii la Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts din Frankfurt am Main, de-a lungul cărora pot fi observate trei etape distincte. Mai întâi a ocupat postul de consilier/primconsilier științific (4 ani), având ca principală sarcină conducerea activității de redacție a publicațiilor instituției (Leitung der Redaktion), ceea ce în parte însemna și o continuare la alt nivel de exigențe a unor preocupări avute mai înainte la muzeul din Münster. Cea de a doua etapă cuprinde anii în timpul cărora a ocupat postul de director adjunct (9 ani), când sarcinile și responsabilitățile de conducere ce îi reveneau în cadrul instituției s-au diversificat și amplificat foarte mult.

În sfârșit, a treia etapă, care este și cea mai îndelungată (16 ani), înglobează anii în care în calitate de director plin (Erster Direktor) a făcut cu prisosință dovada unor calități de management de excepție. Deși eforturile investite permanent cu dăruire pentru organizarea activităților de cercetare desfășurate de RGK în Germania și în străinătate i-au lăsat puțin timp pentru propriile investigații, el a continuat cu tenacitate săpăturile în unele obiective arheologice de mare importanță și de asemenea a fost o prezență activă la numeroase manifestări științifice și implicit în publicațiile de specialitate. Într-un cuvânt, el a trebuit să-și

¹ P. Trebsche, *Die Reisestipendiaten der Römisch-Germanischen Kommission (in zeitlicher Reihenfolge)*, în *Ber. RGK* 82, 2001 (2002), p. 538.

organizeze și să-și drămuiească cu mare știință timpul între problemele de management ale instituției, care au avut întotdeauna prioritate absolută și clipele de răgaz pentru cercetarea proprie în domeniul arheologiei provincial-romane.

Dintre cercetările de teren efectuate în perioada de la Frankfurt am Main menționăm aici ca foarte importante prin rezultatele obținute pe acelea de la Waldgirmes (Lahnau, Hessen) și Alesia (Alise St. Reine, Dép. Côte-d'Or, Franța). Săpăturile din castrul roman de la Waldgirmes, desfășurate de-a lungul a numeroase campanii începând din 1993 și până în prezent, au oferit descoperiri remarcabile pentru istoria prezenței romane în valea râului Lahn în vremea împăratului Augustus (Schriftenverzeichnis: A10–11; B32, 36, 43–44, 48, 62, 67–69, 86, 94–95). Împreună cu M. Reddé (Paris), Siegmar von Schnurbein a efectuat ample săpături în perioada 1991–1997 și în celebra stațiune de la Alesia, cu prilejul cărora au fost investigate lucrările de asediu amenajate de Caesar în jurul fortificațiilor de pe înălțimea Mont-Auxois, la adăpostul cărora în anul 52 î. Hr. încercase Vercingetorix să se apere de armatele romane. Cercetările interdisciplinare efectuate pe parcursul celor șapte ani în cadrul unui proiect franco-german au adus multe informații noi asupra complicatelor sisteme de fortificații de la Alesia (Schriftenverzeichnis: A6, 9; B45, 51, 56, 61).

Perioada de la Frankfurt/Main rămâne una dedicată în chip covârșitor activității de organizare și coordonare la RGK a unor ample programe și proiecte de cercetare. Chiar de la începutul mandatului de director plin i-au revenit sarcini de mare responsabilitate în reorganizarea din temelii a întregii cercetări arheologice din fosta Republică Populară Germană, proaspăt revenită la patria mamă prin reunificarea de la 3 octombrie 1990. În urma unor multiple și dificile tratative și soluții negociate, unele segmente ale fostului *Zentralinstitut für Alte Geschichte und Archäologie der Akademie der Wissenschaften der DDR* (Ostberlin) au fost trecute la *Deutsches Archäologisches Institut*, în cadrul căruia în acest scop a fost organizată o nouă secție: „Eurasien-Abteilung”. Câteva persoane și unele proiecte de la fostul *Zentralinstitut* din Ostberlin au fost preluate chiar de RGK².

Unul din aceste proiecte a avut ca obiectiv cercetările din stațiunea romano-bizantină de la Iatrus (Bulgaria), în care au fost continuate săpăturile începute mai demult și au fost elaborate alte trei volume, din care două deja apărute în 1991 și 1995, iar ultimul va intra curând la tipar. Un alt proiect preluat, pentru realizarea căruia a făcut eforturi deosebite spre a fi demarat și extins și în alte țări, inclusiv în România, a fost *Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum*, din care au apărut deja șase volume în Germania, patru în Polonia și câte unul în Lituania și în Ungaria. Ca director plin timp de 16 ani la Frankfurt, Siegmar von Schnurbein a realizat o creștere evidentă a cercetării arheologice germane ca volum și calitate și drept mărturie pentru aceasta stau numeroasele publicații de un profesionalism remarcabil. De asemenea, el a amplificat și consolidat angajamentele RGK în străinătate, situație confirmată de săpăturile efectuate în Bosnia–Herțegovina, Bulgaria, Portugalia, România, Serbia, Spania, Turcia și Franța, precum și de legăturile durabile cu numeroase institute de profil și specialiști de pe tot cuprinsul planetei.

Siegmar von Schnurbein a avut privilegiul ca director al RGK de a pregăti sărbătorirea centenarului instituției în fruntea căreia se afla de mulți ani. Aniversarea evenimentului în zilele de 25–26 octombrie 2002 a fost poate ultima mare provocare la care a trebuit să se angajeze cu maximă responsabilitate și să-și etaleze încă o dată calitățile excelente de organizator. Pregătirile le-a început cu câțiva ani înainte și le-a condus cu o pricepere de invidiat. Remarcabil este bilanțul celor 100 de ani ai RGK, modul cum a conceput să prezinte evoluția diverselor compartimente ale instituției (Contribuții la istoria RGK: Înființarea RGK; Compendiu al evoluției RGK sub fiecare director de la 1911 până la 2002; Săpături și cercetări de teren; Publicații; Bibliotecă; Dokumente despre istoria RGK; Bursieri RGK; Membri RGK; Indice de localități și persoane), pentru care a dedicat un volum întreg de peste 600 pagini din cunoscuta serie *Bericht der Römisch-Germanischen Kommission*³. Această lucrare, la realizarea căreia directorul RGK și-a asociat mai mulți colaboratori și s-a implicat el însuși cu dăruire totală, reprezintă o adevărată bijuterie pentru istoriografia germană a domeniului. El nu a evitat nici momentele dificile din istoria RGK, mai ales acelea din preajma și din vremea ultimei conflagrații mondiale, pe care le abordează cu un înalt profesionalism și detașare. Colocviul festiv organizat la Universitatea Johann Wolfgang Goethe, precum și adunarea solemnă

² Un scurt rezumat al acestor evenimente vezi la S. von Schnurbein, *Abriß der Entwicklung der Römisch-Germanischen Kommission unter den einzelnen Direktoren von 1911 bis 2002*, în *Ber. RGK* 82, 2001 (2002), p. 284–289.

³ *100 Jahre Römisch-Germanische Kommission*, în *Ber. RGK* 82, 2001 (2002).

(Feierstunde)⁴ și recepția finală găzduite în saloanele primăriei din Frankfurt am Main (Kaisersaal des Römers und die historischen Römerhallen), au fost orânduite cu aceeași artă a îmbinării armonioase a utilului cu plăcutul de S. von Schnurbein. Și nu era deloc o problemă ușoară să anticipezi așteptările celor aproximativ 300 oaspeți veniți din 30 de țări, mai ales că festivitățile au fost onorate de prezența Președintelui Republicii Federale Germania, precum și a altor înalți demnitari de stat.

Pentru larga recunoaștere a calităților de specialist de elită în arheologia provincial-romană, a spiritului de judecată și apreciere și a talentului remarcabil de organizator, Siegmund von Schnurbein a fost numit sau ales în diferite funcții de înaltă răspundere. Astfel, în anii 1983 și 1987 a fost ales ca referent de specialitate pentru Preistoria și Protoistoria Europei la *Deutsche Forschungsgemeinschaft*, precum și ca președinte al Consiliului de specialitate *Alte und Orientalische Kulturen* (Arheologie), de fiecare dată pe câte patru ani. De asemenea, în anii 1993, 1996, 2000, 2002 și 2005 a fost ales președinte al Prezidiului Societăților Germane de Arheologie, iar în 1996 și 2001 a fost ales membru în Comitetul Executiv al Uniunii Internaționale de Științe Preistorice și Protoistorice.

O seamă de universități, institute de profil și alte instituții academice l-au onorat pe Siegmund von Schnurbein prin acordarea calității de membru de onoare a lor sau cu titlul de doctor honoris causa. Astfel, el este Membru corespondent al Academiei de Științe Bavareze (1991), Membru titular al Institutului de Arheologie Austriac (1998), Membru de onoare al Societății de Antichități din Londra (1999), Membru titular al Societății de Științe a Universității Johann Wolfgang Goethe din Frankfurt (2001), Doctor honoris causa al Universității de Vest din Timișoara (2002), Doctor honoris causa al Universității din Varșovia (2003) și Membru de onoare al Institutului de Arheologie din Iași al Academiei Române (2004). De asemenea, el a primit Ordinul „Pentru Merit în Gradul de Comandor” pentru merite în promovarea cercetării arheologice din România (2003) și Medalia de onoare „De Scientia et Humanitate Optime Meritis” a Academiei de Științe Cehe, Praga (2004).

La sfârșitul activității sale ca *Erster Director* al Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts (31 octombrie 2006), ca o recunoaștere a activității neobosite de-a lungul întregii vieți în slujba științei germane și a promovării ei în lume, i s-a decernat *Verdienstkreuz 1. Klasse des Verdienstordens der Bundesrepublik Deutschland*.

Profesorul Siegmund von Schnurbein are la momentul bilanțului realizări numeroase, unele cu un evident efect major în cercetările arheologice viitoare. Este suficient să reamintesc în acest context proiectul *Corpus der römischen Funde im europäischen Barbaricum*, rămas în derulare, care la încheierea lui va oferi o cu totul alta imagine asupra iradierii romanității în largi teritorii europene aflate mai aproape sau mai departe de limes. La fel, contribuțiile sale cu privire la raporturile populațiilor vechi germanice cu lumea romană au deschis direcții și orizonturi noi de cercetare pentru generația de arheologi care vine din urmă. Să amintim aici și eforturile constante de a ajuta cu generozitate colegii de breaslă de oriunde, dar mai ales pe aceia din spațiul aflat în spatele celebrei cortine de fier. A făcut-o cu mărinimie și cu totală discreție de fiecare dată.

Închei aceste rânduri cu urarea sinceră de ani mulți în care să se bucure de roadele vieții, de prietenia celor din jur și de admirabila sa familie cu cinci copii ca florile. Sănătate, putere de muncă și tihnă pentru terminarea lucrărilor și proiectelor începute și pentru bucuria vieții împlinite.

La mulți ani !

Ad multos annos !

⁴ Următorul volum din seria *Berichte*, cuprinzând lucrările colocviului și cuvântările de salut, a fost dedicat aceluiași eveniment. Vezi: *Die 100 Jahr-Feier der Römisch-Germanischen Kommission am 25. und 26. Oktober 2002*, în *Ber. RGK* 83, 2002 (2003).

Schriftenverzeichnis Siegmund von Schnurbein (1971–2006)

A. Monographien

1. Die Römischen Militäranlagen bei Haltern. Bericht über die Forschungen seit 1899. *Bodenaltertümer Westfalens* 14 (1974).
2. Das Römische Gräberfeld von Regensburg. Materialhefte z. Bayer. Vorgesch. Reihe A, Bd. 31 (1977).
3. Die Römer in Haltern. Einführung in die Vor- und Frühgeschichte Westfalens 2 (Münster 1979).
4. Zweite Auflage zu Nr. 1 (1981).
5. Die unverzierte Terra Sigillata aus Haltern. *Bodenaltertümer Westfalens* 19 (1982).
6. Cezar pod Alezja. Nowe francusko-niemieckie badania archeologiczne. *Xenia Posnaniensia* 7 (Poznań 1995).
7. Vom Einfluß Roms auf die Germanen. *Nordrhein-Westfäl. Akad. Wiss. Vorträge G* 331 (Opladen 1995).
8. Römer und Germanen. Zwei Forschungsprojekte der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. C. J. C. Reuvensteijning 7, Leiden 1996.
9. M. Reddé, S. v. Schnurbein (Hrsg.), *Alésia. Fouilles et recherches franco-allemandes sur les travaux militaires Romains autour du Mont Auxois (1991–1997)*. *Mémoires de l'Académie des Inscriptions et Belles-Lettres* 22 (Paris 2001). Darin neun Kapitel von S. v. Schnurbein.
10. Augustus in Germanien. Neue archäologische Forschungen (Amsterdam 2002) (vgl. auch Aufsatz Nr. 85).
11. Augustus w Germanii w świetle najnowszych badań archeologicznych. *Xenia Posnanensia* 20, Poznań 2004 (Übersetzung zu Nr. 10).

B. Aufsätze und Mitteilungen

1. Ein Bleibarren der XIX. Legion aus dem Hauptlager von Haltern. *Germania* 49, 1971, 132–136.
2. Römische Keramik aus Paderborn. *Führer z. vor- u. frühgesch. Denkmälern* 20 (1971) 144–146.
3. Eine Grabung am Westtor des Hauptlagers von Haltern. *Arch. Korrb.* 1, 1971, 173–176.
4. Die Lampen des Gräberfeldes von Regensburg (Auszug aus der Diss.). *Bayer. Vorgesch.* 36, 1971, 258–282.
5. Ein Helm vom Weisenauser Typus aus dem Hauptlager von Haltern. *Arch. Korrb.* 3, 1973, 351–352, Taf. 69.
6. Bemerkenswerte Funde aus einer Töpferei des Hauptlagers von Haltern. *Germania* 52, 1974, 77–88, Taf. 14–23.
7. Kurzübersichten zu den Römerlagern Holsterhausen, Haltern, Oberaden, Anreppen und Kneblinghausen, in: J. E. Bogaers, C. B. Rüger (Hrsg.), *Der Niedergermanische Limes. Kunst Altertum Rhein* 50 (1974) 114–124.
8. Zum Ango. In: G. Kossack, G. Ulbert (Hrsg.), *Studien zur vor- und frühgeschichtlichen Archäologie. Festschrift für Joachim Werner zum 65. Geburtstag. Münchener Beitr. Vor- u. Frühgesch. Ergänzungsband 1/II* (München 1974) 411–433.
9. Weinfässer als Brunnenverschaltungen. *Kölner Römerillustrierte* 2 (1975) 140.
10. Ein römischer Lagergraben aus Haltern. *Kölner Römerillustrierte* 2 (1975) 115.
11. Vier Bleimodeln aus dem Hauptlager von Haltern. *Arch. Korrb.* 5, 1975, 215–217, Taf. 63.
12. Zwei Grabfunde der Zeit um 700 n. Chr. aus Flaesheim, Kr. Recklinghausen. *Arch. Korrb.* 6, 1976, 65–69, Taf. 23–24.
13. Als die Sachsen kamen ... Funde aus dem heidnischen Gräberfeld in Flaesheim. *Westfalenspiegel* 25, 1976, Heft 2, 8–9.
14. Die Produktion der Halternen Töpfereien. *Acta RCRF* 17–18, 1977, 38–50.
15. Der Stand der Erforschung der römischen Militäranlagen bei Haltern. *Studien zu den Militärgrenzen Roms II. Vorträge des 10. International. Limeskongresses in der Germania Inferior. Beihefte der Bonner Jahrb.* 38 (1977) 169–174.
16. Der Dolch des Centurio. *Westfalenspiegel* 26, 1977, Heft 1, 10–11.
17. Vor- und Frühgeschichte im Kreis Recklinghausen. In: *Der Kreis Recklinghausen (1979)* 53–63.
18. Der Römische Stützpunkt von Haltern. In: *Der Kreis Recklinghausen (1979)* 64–72, Abb. 28–36.
19. Ein römischer Krug aus Köln als Reliquienbehälter in Bersenbrück (Niedersachsen). *Bonner Jahrb.* 179, 1979, 553–555.
20. Eine hölzerne Sica aus dem Römerlager Oberaden. *Germania* 57, 1979, 117–134.
21. Untersuchungen zur Geschichte der römischen Militärlager an der Lippe. *Ber. RGK* 62, 1981 (1982), 5–101.
22. Die kulturgeschichtliche Stellung des nördlichen Rätien. Ein Beitrag zur Deutung archäologischer Fundgruppen. *Ber. RGK* 63, 1982 (1983), 5–16.
23. Neu entdeckte frühkaiserzeitliche Militäranlagen bei Friedberg in Bayern. *Germania* 61, 1983, 529–550.
24. Die neuen römischen Kastelle bei Friedberg, Landkreis Aichach-Friedberg, Schwaben. *Arch. Jahr Bayern* 1982 (1983), 99–101.
25. Die Besetzung des Alpenvorlandes durch die Römer. In: *Die Römer in Schwaben. Arbeitshefte des Bayer. Landesamtes für Denkmalpflege* 27 (1985) 17–23.
26. Die Kastelle von Friedberg-Rederzhausen. *Ebd.* 30 f.
27. Die Funde von Augsburg-Oberhausen und die Besetzung des Alpenvorlandes durch die Römer, in: J. Bellot, W. Cysz, G. Krahe (Hrsg.), *Forschungen zur provinzialrömischen Archäologie in Bayerisch-Schwaben (Augsburg 1985)* 15–43.
28. Halternen Sigillata-Produkte in rheinischen Stützpunkten. *Germania* 64, 1986, 45–59.
29. Dakisch-thrakische Soldaten im Römerlager Oberaden. *Germania* 64, 1986, 409–431.
30. Scherben schreiben Geschichte. *Terra Sigillata aus Haltern. Westfalenspiegel* 35, 1986, Heft 4, 28.
31. Festrede zur Verleihung des Eduard-Anthes-Preises 1985 – Starkenburg in römischer Zeit –. *Fundber. Hessen* 25, 1985 (1987) 2–6.

32. Die Archäologie der augusteischen Feldzüge nach Germanien. *Altertum* 35, 1989, 95–103.
33. Der neue Plan des valentinianischen Kastells Alta Ripa (Altrip). *Ber. RGK*, 70, 1989 (1990), 507–526.
34. Der neue Plan von Altrip. In: V. A. Maxfield, M. J. Dobson (Hrsg.), *Roman Frontier Studies 1989. Proceedings of the XVth International Congress of Roman Frontier Studies* (1991) 208–209.
35. Die außeritalische Produktion. In: *Conspectus formarum terrae sigillatae italico modo confectae. Mat. Röm. Germ. Keramik* 10 (1990) 17–24.
36. Zur Datierung der augusteischen Militärlager. In: *Die römische Okkupation nördlich der Alpen zur Zeit des Augustus. Kolloquium Bergkamen 1989. Vorträge. Bodenaltertümer Westfalens* 26 (1991) 1–5.
37. Perspektiven der Limesforschung. In: *Der Römische Limes in Deutschland. Arch. Deutschland, Sonderh.* 1992, 71–88.
38. Beiträge in: J. S. Kühlborn, *Das Römerlager Oberaden III. Bodenaltertümer Westfalens* 27 (1992), z. T. gemeinsam mit J. S. Kühlborn (Forschungsgeschichte, Umwehrung, Lage, Straßen, Tore).
39. Nachleben in römischer Zeit? In: H. Dannheimer (Hrsg.), *Das keltische Jahrtausend. Ausstellungskataloge der Prähistorischen Staatssammlung* 23 (1993) 244–248.
40. Die Auswahl der Grabungsplätze durch die Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts in den Jahren seit 1956. In: *Arch. Denkmalpfl. u. Forsch. Kolloquium anlässlich der Jahrestagung 1992, Weimar 18.5–21.5.1992* (Weimar 1993) 41–45.
41. Les recherches Archéologiques et les Guerres germaniques d'Auguste (Vortragsresumée). *Revue Archeologique NS* 25, 1991–92, 176–178.
42. Das Projekt: Römische Funde im mitteleuropäischen Barbaricum, dargestellt am Beispiel Niedersachsen, *Ber. RGK* 73, 1992 (1993), 5–27 (zusammen mit M. Erdrich).
43. Das neue Römerlager in Dorlar. *Denkmalpfl. Hessen* 2 (1993) 25–27.
44. Dorlar. Ein augusteisches Römerlager im Lahntal. *Germania* 72, 1994, 193–203 (zusammen mit H.-J. Köhler).
45. Fouilles et recherches nouvelles sur les travaux du siège d' Alésia. *Comptes Rendus, Académie des Inscriptions et Belles Lettres* 1993, 281–312 (zusammen mit M. Reddé).
46. Die Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. In: M. Herfort-Koch, U. Mandel, U. Schädler (Hrsg.), *Frankfurt und die Antike* (1994) 429–433.
47. Römische Handwerker in der Germania Magna – Diskussionsbeitrag. In: C. v. Carnap-Bornheim (Hrsg.), *Beiträge zu römischer und barbarischer Bewaffnung in den ersten vier nachchristlichen Jahrhunderten. Akten des 2. Internationalen Kolloquiums in Marburg a. d. Lahn, 20. bis 24. Februar 1994. Veröff. Vorgesch. Seminar Marburg, Sonderbd. 8* (Lublin/Marburg 1994) 377–378.
48. Ein spätaugusteisches Militärlager in Lahnau-Waldgirmes (Hessen). Bericht über die Grabungen 1993–1994. *Germania* 73, 1995, 337–367 (zusammen mit A. und D. Wigg).
49. Kelten, Germanen, Römer im Mittelgebirgsraum zwischen Luxemburg und Thüringen. Ein Schwerpunktprogramm der Deutschen Forschungsgemeinschaft. *Arch. Nachrbl.* 1, 1996, 70–77 (zusammen mit A. Haffner).
50. Die Entwicklung des Publikationswesens zur Vor- und Frühgeschichte in Deutschland – Rückblick und Ausblick. *Arch. Nachrbl.* 1, 1996, 144–151.
51. Die Contrevallation. In: *Neue Ausgrabungen und Forschungen zu den Belagerungswerken Caesars um Alesia (1991–1994)* (zusammen mit M. Reddé u. a.). *Ber. RGK* 76, 1995 (1996), 94–105.
52. Fünfzig Jahre Römisch-Germanisches Museum Köln. *Kölner Museums Bulletin* 4, 1996, 68–71.
53. Bronzezeit – Goldene Zeit? Editorial in: *Arch. Deutschland* 1997, Heft 1, 3.
54. Die Organisation des Römischen Heeres und die Struktur des Limes in Germanien. In: A. Nørgård Jørgensen, B. L. Clausen (Hrsg.), *Military Aspects of Scandinavian Society in a European Perspective, AD 1 – 1300*, Copenhagen 1997, 11–18.
55. Archäologische Denkmalpflege in Baden-Württemberg. Bilanz und Auftrag aus wissenschaftlicher Sicht. *Denkmalpfl. Baden-Württemberg* 26, 1997, 141–146.
56. Les nouvelles fouilles d'Alesia (1991–1995). In: W. Groenman-van Waateringe e. a. (Hrsg.), *Roman Frontier Studies 1995. Proceedings of the XVIth International Congress of Roman Frontier Studies. Oxbow Monograph* 91 (1997) 175–185 (zusammen mit M. Reddé).
57. Concluding remarks. In: M. Nemeth (Hrsg.), *The Roman Town in a Modern City*. Budapest 1998, 275–276
58. Zur Eröffnung der Tagung. In: B. Hänsel (Hrsg.), *Mensch und Umwelt in der Bronzezeit Europas. Abschlußtagung der Kampagne des Europarates, Berlin 17.–19.3.1997* (Kiel 1998) 13–14.
59. Rückzug aus der Verantwortung? *Arch. Deutschland* 1998, Heft 4, 4–5.
60. Mitarbeit in: F. Rakob (Hrsg.), *Die Deutschen Ausgrabungen in Karthago III* (1999). *Terra Sigillata*, Kapitel „Stempel und Werkstätten“ bearbeitet von B. Hedinger, S. 318–343.
61. Wie wehrte sich Caesar gegen die Gallier? Neues aus Alesia. In: *Archäologische Entdeckungen. Die Forschungen des Deutschen Archäologischen Instituts im 20. Jahrhundert. Sonderheft Antike Welt* (Mainz 2000), 36–39 (zusammen mit S. Sievers).
62. Was hat Augustus in Germanien erreicht? (zusammen mit G. Rasbach), ebd. 39–41.
63. 100 Jahre West- und Süddeutscher Verband für Altertumforschung. Stabile und ereignisreiche Jahre unter Hermann Ament 1983–1995. *Arch. Nachrbl.* 5, 2000, 95–106.
64. Wohin mit den Funden? Auftrag und Anspruch eines zentralen Fundarchivs. *Denkmalpfl. Baden-Württemberg* 29, 2000, 69–73.

65. Die Zeit um Christi Geburt. Arch. Deutschland 2000, Heft 1, 26–29.
66. Ausgrabungen und archäologische Geländeerkundungen. In: A. H. Borbein, T. Hölscher, P. Zanker (Hrsg.), *Klassische Archäologie. Eine Einführung*. Berlin 2000, 25–38.
67. The Organisation of the Fortresses in Augustan Germany. In: R. J. Brewer (Hrsg.), *Roman Fortresses and their Legions*, London 2000, 29–39.
68. Die augusteischen Stützpunkte in Mainfranken und Hessen. In: L. Wamser (Hrsg.), *Die Römer zwischen Alpen und Nordmeer. Zivilisatorisches Erbe einer europäischen Militärmacht* (Mainz 2000), 34–37.
69. Polis und Agora in Germanien unter Varus. *Jahrb. des Heimat- und Altertumsvereins*, Heidenheim 1999–2000, 96–104.
70. Schlußwort zu: Kolloquium zur Geschichte der Archäologischen Denkmalpflege. Arch. Nachrbl. 5, 2000, 247–249.
71. Ad Fontes. Arch. Nachrbl. 5, 2000, 371–372.
72. Zum vorrömisch-keltischen, gallorömischen und germanischen Siedlungswesen. Rechtsrheinisches Arbeitsgebiet – Zentrale Fragestellung. In: A. Haffner, S. v. Schnurbein (Hrsg.), *Kelten, Germanen, Römer im Mittelgebirgsraum zwischen Luxemburg und Thüringen*. Koll. z. Vor- u. Frühgesch. 5, Bonn 2000, 51–53.
73. Neues zu Germanien unter Varus. *Varus-Kurier* 6, 2000, 10–11.
74. Romanisierung. Ein vielschichtiger Prozess. Arch. Deutschland, 2001, Heft 3, 36–38 (gemeinsam mit A. Haffner u. D. Krausse).
75. Grußwort des Präsidiums der Deutschen Verbände für Altertumforschung und der Römisch-Germanischen Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. *Kurtierisches Jahrb.* 41, 2001, 21–24.
76. Stichwort "Marschlager". In: *RGa*² 19, 2001, 359–361.
77. Konzept für eine neue Archäologie in Hessen. In: *Ber. Komm. Arch. Landesforsch. Hessen* 6, 2000–2001, 257–268 (zusammen mit C. Dobiak, F.-R. Herrmann u. H. M. v. Kaenel).
78. Archäologie. Wiederentdecken alter Kulturen. In: U. v. Freedon, S. v. Schnurbein (Hrsg.) *Spuren der Jahrtausende. Archäologie und Geschichte in Deutschland* (Stuttgart 2002), 10–31.
79. Abriß der Entwicklung der Römisch-Germanischen Kommission unter den einzelnen Direktoren von 1911 bis 2002. *Ber. RGK* 82, 2001 (2002), 137–289, Taf. I–XI.
80. Die Ausgrabungen und Geländeforschungen der Römisch-Germanischen Kommission (Einleitung. Römerzeit. Frühes und Hohes Mittelalter. Grabungen im Ausland). *Ebd.* 292–302, 337–361.
81. Kataloge West- und Süddeutscher Altertumssammlungen. *Germanische Denkmäler der Völkerwanderungszeit. Germanische Denkmäler der Frühzeit*. *Ebd.* 389–394.
82. Grußwort (Zum Geleit). In: P. F. Biehl, A. Gramsch, A. Marciniak (Hrsg.), *Archäologien Europas / Archaeologies of Europe* (Tübingen 2002), 19–20.
83. Neue Grabungen in Haltern, Oberaden und Anreppen, in: Ph. Freeman, J. Bennett, Z. T. Fiema, B. Hoffmann (Ed.), *Limes XVIII. Proceedings of the XVIIIth International Congress of Roman Frontier Studies held in Amman, Jordan (September 2000)*. *BAR Internat. Ser.* 1084 (2002), 527–534.
84. Die Römer kommen! Die Lagerspuren auf dem Goldstein. In: B. Kull (Hrsg.), *Salz und Salz schreiben Geschichte*, Mainz 2003, 279–281 (zusammen mit H.-J. Köhler).
85. Neue Untersuchungen zum Sigillatempel P.FLOS. In: B. Liesen, U. Brandl (Hrsg.) *Römische Keramik. Herstellung und Handel. Kolloquium Xanten, 15.–17.6.2000*. *Xantener Ber.* 13 (Mainz o. J. [2003]), 1–5 (zusammen mit S. Biegert).
86. Augustus in *Germania* and his new „town“ at Waldgirmes east of the Rhine (Übersetzung von „Augustus in Germanien“, *Monogr. Nr. 10*). *Journal Roman Arch.* 16, 2003, 93–107.
87. Die 100-Jahr-Feier der Römisch-Germanischen Kommission am 25. und 26. Oktober 2002. *Ber. RGK* 83, 2002, 7–16.
88. Römisch-Germanische Kommission des Deutschen Archäologischen Instituts. In: *RGa*² 25, 2003, 75–77.
89. Germanien in römischer Sicht. *Germania Magna* und die römischen Provinzbezeichnungen. In: H. Beck, D. Geuenich, H. Steuer, D. Hakelberg (Hrsg.), *Zur Geschichte der Gleichung „germanisch-deutsch“*. In: *RGa*², Ergänzungsband 34, Berlin – New York 2004, 25–36.
90. Von Drusus bis Varus. Arch. Deutschland 2004, Heft 5, 40–43.
91. Der Deutsche Archäologen-Verband ist dem Präsidium beigetreten. Die neue Satzung des Präsidiums der Deutschen Verbände für Archäologie. Arch. Nachrbl. 9, 2004, 251–256.
92. Georg Kossack und das Deutsche Archäologische Institut. In: *Georg Kossack, 25. Juni 1923 – 17. Oktober 2004*, Rahden 2005, 21–23.
93. Nachruf auf Georg Kossack, in: *Akademie Aktuell. Zeitschr. Bayer. Akad. Wiss.* 1/2005, 16–17.
94. Georg Kossack, 25.6.1923–17.10.2004. *Jahrb. Bayer. Akad. Wiss.* 2004 (2005), 320–329.
95. Waldgirmes in Hessen – Beispiel einer römischen Stadt in statu nascendi, in: M. Mirkovic (Hrsg.), *Römische Städte und Festungen an der Donau. Akten der regionalen Konferenz Beograd 16.–19.10.2003* (Beograd 2005), S. 45–51.
96. Die Römer als Städtegründer. Das Beispiel Lahnau-Waldgirmes, Lahn-Dill-Kreis, aus den Jahren um Christi Geburt. In: *Archäologie-Preis Baden-Württemberg 2004*. Arch. Inf. Baden-Württemberg 52, Stuttgart 2005, 20–31.
97. 100 Jahre Römerforschung in Nordwestdeutschland. Arch. Nachrbl. 10, 2005, 445–453.
98. Aufgaben und Forschungsschwerpunkte der Römisch-Germanischen Kommission, Arch. Anz. 2004, 2. Halbbd. 50–54.
99. Einführung. In: *Rettet das archäologische Erbe in Trier. Zweite Denkschrift der Archäologischen Trier-Kommission. Schriftenreihe des Rheinischen Landesmuseums Trier* 31 (Trier 2005), 7–10.
100. Der Limes als Filter. In: Z. Visy (Hrsg.) *Limes XIX. Proceedings of the XIXth International Congress of Roman Frontier Studies*, Pecs 2005, 57–61.

Im Druck:

101. Mehrere Kapitel in: M. Reddé e. a. (Hrsg.) *Manuel d'architecture gallo-romaine*. Bd. 1, Les fortifications militaires. Paris.

C. Besprechungen

1. Dieter Timpe, *Arminiusstudien*, Heidelberg 1970. *Bonner Jahrb.* 172, 1972, 638–639.
2. C. M. Wells, *The German Policy of Augustus*. *Westfalen* 52, 1974 (1975), 165–167.
3. H. Schönberger, *Kastell Künzing-Quintana*. Die Grabungen von 1958–1966. *Limesforschungen* 13 (1975). *Fundber. Baden-Württemberg* 3, 1977, 640–642.
4. J. Keim, H. Klumbach, *Der römische Schatzfund von Straubing* (1976). *Bonner Jahrb.* 177, 1977, 788–789.
5. Ezio Bucchi, *Lucerne del Museo di Aquileia* (1975). *Germania* 57, 1979, 248–250.
6. M. Schindler, S. Scheffenegger, *Die glatte rote Terra sigillata vom Magdalensberg* (Klagenfurt 1977). *Bonner Jahrb.* 180, 1980, 765–767.
- 7–8. H.-J. Kellner, *Der römische Verwahrfund von Eining*. *Münchner Beitr. Vor- u. Frühgesch.* 29 (1978) und J. Garbsch, *Römische Paraderüstungen*. *Münchner Beitr. Vor- und Frühgesch.* 30 (1978). *Germania* 58, 1980, 224–225.
9. H. Vettters und G. Piccottini, *Die Ausgrabungen auf dem Magdalensberg 1973 bis 1974*. *Germania* 60, 1982, 270–271.
10. F. Petri, G. Droege (Hrsg.), *Rheinische Geschichte 1, Altertum und Mittelalter*. 1. Teilband, *Altertum*, von H. v. Petrikovits. *Hist. Zeitschr.* 233, 1981, 652–653.
11. A. Leibundgut, *Die römischen Lampen in der Schweiz. Eine kultur- und handelsgeschichtliche Studie* (1977). *Anz. Altertumswissenschaft* 35, 1982, 119–122.
12. J. Bernard e. a. (Hrsg.), *Les agglomérations antiques de Cote-d'or*. *Germania* 75, 1997, 790–791.

D. Tätigkeitsberichte, Römisch-Germanische Kommission**1981–1989 zusammen mit F. Maier:**

1. 1.1. bis 31.12.1981. *Ber. RGK* 62, 1981 (1982), 317–330.
2. 1.1. bis 31.12.1982. *Ber. RGK* 63, 1982, 413–427.
3. 1.1. bis 31.12.1983. *Ber. RGK* 64, 1983 (1984), 509–522.
4. 1.1. bis 31.12.1984. *Ber. RGK* 65, 1984 (1985), 269–284.
5. 1.1. bis 31.12.1985. *Ber. RGK* 66, 1985 (1986), 499–512.
6. 1.1. bis 31.12.1986. *Ber. RGK* 67, 1986 (1987), 547–561.
7. 1.1. bis 31.12.1987. *Ber. RGK* 68, 1987 (1988), 639–657.
8. 1.1. bis 31.12.1988. *Ber. RGK* 69, 1988 (1989), 809–825.
9. 1.1. bis 31.12.1989. *Ber. RGK* 70, 1989 (1990), 527–542.

1990–1994 zusammen mit H. Parzinger:

10. 1.1. bis 31.12.1990. *Ber. RGK* 71, 1990 (1991), 1011–1028.
11. 1.1. bis 31.12.1991. *Ber. RGK* 72, 1991 (1992), 333–347.
12. 1.1. bis 31.12.1992. *Ber. RGK* 73, 1992 (1993), 541–558.
13. 1.1. bis 31.12.1993. *Ber. RGK* 74, 1993 (1994), 851–869.
14. 1.1. bis 31.12.1994. *Ber. RGK* 75, 1994 (1995), 655–678.

Ab 1995 zus. mit S. Sievers:

15. 1.1. bis 31.12.1995. *Ber. RGK* 76, 1995 (1996), 295–320.
16. 1.1. bis 31.12.1996. *Ber. RGK* 77, 1996 (1997), 349–381.
17. 1.1. bis 31.12.1997. *Ber. RGK* 78, 1997 (1998), 835–859.
18. 1.1. bis 31.12.1998. *Ber. RGK* 79, 1998 (1999), 665–687.
19. 1.1. bis 31.12.1999. *Ber. RGK* 80, 1999 (2001), 571–599.
20. 1.1. bis 31.12.2000. *Ber. RGK* 81, 2000 (2001), 303–332.
21. 1.1. bis 31.12.2001. *Ber. RGK* 82, 2001 (2002), 611–632.
22. 1.1. bis 31.12.2002. *Ber. RGK* 83, 2002 (2003), 347–372.
23. 1.1. bis 31.12.2003. *Ber. RGK* 84, 2003 (2004), 353–377.
24. 1.1. bis 31.12.2004. *Ber. RGK* 85, 2004, 453–481.

Tätigkeitsberichte Präsidium der Deutschen Verbände für Altertumsforschung

1. Für 1994–1995. *Arch. Nachrbl.* 1, 1996, 302–310.

Ferner zahlreiche Vorworte zu Monographien der RGK.

PROFESORUL UNIVERSITAR ȘTEFAN OLTEANU LA 80 DE ANI

Unul dintre cei mai cunoscuți specialiști în istoria și arheologia evului mediu de la noi din țară, prof. univ. dr. Ștefan Olteanu a împlinit de curând vârsta de 80 de ani.

Născut la 29 august 1927 în comuna Filipești, jud. Brăila, istoricul și arheologul dr. Ștefan Olteanu a urmat cursuri liceale la Buzău, apoi pe cele ale Facultății de Istorie a Universității din București, pe care le-a absolvit în anul 1953. Remarcat încă de pe băncile facultății de unii dintre marii săi profesori (G. Ștefan, I. Nestor, A. Oțetea sau M. Berza), pentru pasiunea și interesul arătat în deosebi pentru arheologia și istoria evului mediu, dr. Ștefan Olteanu a fost încadrat încă de la terminarea universității (în 1953) la Institutul de Istorie *Nicolae Iorga* din București unde a fost pe rând cercetător și cercetător științific principal. Ca urmare a unei activități de cercetare temeinice întreprinse de-a lungul anilor, s-a format ca un valoros specialist cu precădere în domeniul arheologiei și istoriei medievale, impunându-se constant în istoriografia românească prin contribuțiile sale la clarificarea unor variate și importante probleme.

Încă de la începuturile activității sale științifice dr. Ștefan Olteanu și-a manifestat predilect interesul pentru investigațiile arheologice medievale participând activ la lucrările șantierelor de la Suceava (1953–1956), Chilia Veche, jud. Tulcea (1973–1974), Șirna (1977–1994), Ploiești (1985–1987) și Gherghița, jud. Prahova (1999–2007), unele inițiate și conduse de el.

A activat ca cercetător științific și cercetător științific principal la Institutul de Istorie *Nicolae Iorga* între anii 1953–1972, devenind în perioada anilor 1972–1976 director științific al Muzeului Național de Istorie din București. Între anii 1976 și 1995, timp de două decenii a funcționat ca cercetător științific principal la Institutul de Arheologie *Vasile Pârvan* din capitală, iar din 1991 până în prezent este profesor la Facultatea de Istorie a Universității Creștine *Dimitrie Cantemir*, din București.

În anul 1962 și-a susținut la Facultatea de Istorie a Universității București teza de doctorat, iar ulterior, pentru unele din lucrările sale științifice, a fost distins, în 1981 și 1985, cu premii ale Academiei Române.

Datorită contribuțiilor sale și ca o recunoaștere națională și internațională a fost ales membru în Comitetul Executiv și în Consiliul Permanent al Uniunii Internaționale de Arheologie Slavă (1975) și membru de onoare al Societății de Istorie și Retrologie Agrară (1969–2006).

Prof. univ. dr. Ștefan Olteanu s-a implicat și în alte activități științifice și de învățământ sau de valorificare a rezultatelor cercetărilor din domeniu fiind numit secretar științific al Facultății de Istorie a Universității Creștine *Dimitrie Cantemir* (1991–2007), redactor șef al revistei *Anale*, seria istorie (1995–2007) de la universitatea sus menționată, membru în colegiul de redacție al revistei amintite și secretar științific al tratatului de *Istoria românilor*, vol. III, București, 2001. Este de asemenea, membru de onoare și medaliat al Complexului Etnografic Golești (2006) și președinte fondator al Federației Sindicatelor din Academia Română (1992–2007). Din 1995, în cadrul Universității București conduce și îndrumă teze de doctorat în domeniul arheologiei și istoriei evului mediu timpuriu și dezvoltat.

Ca urmare a amplelor investigații efectuate timp de câteva decenii cu deplină responsabilitate și deosebită competență, prof. univ. dr. Ștefan Olteanu a adus remarcabile contribuții la cunoașterea unor importante aspecte ale evoluției societății locale medievale. În momentul de față este considerat unul dintre cei mai buni specialiști în istoria economiei medievale, domeniu în care realizările sale științifice privitoare la cunoașterea producției miniere și meșteșugărești medievale, a agriculturii din evul mediu timpuriu și dezvoltat sau a genezei orașelor din Țara Românească și Moldova sunt remarcabile și cunoscute de multă vreme în țară și străinătate.

Dovada acestei prestigioase activități de cercetare o constituie numeroasele participări, cu interesante comunicări, la importante sesiuni științifice din țară, precum și la congrese și simpozioane internaționale (Paris, Nancy, Milano, Berlin, Sofia, Bratislava, Kiev, Novgorod), ca și publicarea a peste 200 de studii, articole și note în reviste de specialitate din țară și de peste hotare.

Deosebit de valoroase sunt sintezele, monografiile și studiile de amploare elaborate singur sau în colaborare, unele devenind cu timpul adevărate repere în cercetarea evului mediu românesc. Dintre acestea amintim:

- Meșteșugurile din Țara Românească și Moldova în Evul Mediu*, Ed. Academiei Române, București, 1969;
- Istoria mineritului în România*, București, 1970;
- Les pays roumains à l' époque de Michael le Brave*, Bucurști, 1975;
- Relations between the autochthonous population and the migratory populations*, București, 1975;
- Lupta de la Valea Albă*, București, 1976;
- Istoria științei și tehnicii din România*, București, 1976;
- Progresul economic în România*, București, 1977;
- Din istoria metalurgiei în România*, București, 1981;
- Societatea românească la cumpănă de milenii (sec. VIII–XI)*, București, 1983;
- Istoria prelucrării pieilor în România*, București, 1984;
- Pierre et métal dans le bâtiment au Moyen Âge*, Paris, 1986;
- Les outils dans les Balkans de Moyen Âge à nos jours*, vol. I–II, Paris, 1989;
- Les techniques minières en Roumanie depuis la Basse Antiquité jusqu' au Moyen Âge*, Paris, 1992;
- Romania's economic History from the beginnings to World War II*, București, 1995;
- L'histoire de l'économie Roumaine*, București, 1996;
- Istoria economică a României*, București, 1996;
- Societatea carpato-danubiano-pontică în secolele IV–X*, București, 1997;
- Istoria românilor*, vol. III, București, 2001;
- Istoria românilor*, vol. V, București, 2003;
- Le travail et les hommes*, Nancy (Franța), 2002;
- 330 de ani de la nașterea lui Dimitrie Cantemir, personalitate marcantă a culturii europene*, București, 2004;
- Comemorare. „Ștefan cel Mare și Sfânt – 500 ani.”*, (coordonator), București, 2005;
- Comunitatea sătească de la Șirna, jud. Prahova, în lumina cercetărilor arheologice*, București, 2007.

Prin activitatea deosebită depusă cu deplină responsabilitate, competență și nezdruccinată încredere în menirea profesiei căreia i s-a dedicat o viață întreagă, prof. univ. dr. Ștefan Olteanu constituie un elocvent exemplu pentru toți cei ce iubesc și respectă trecutul neamului nostru.

La aniversarea venerabilei vârste de 80 de ani membrii Institutului de arheologie din Iași îi urează prof. univ. dr. Ștefan Olteanu mulți ani și sănătate pentru a putea continua cu aceleași valoroase rezultate cercetările în domeniul istoriei și arheologiei evului mediu timpuriu și dezvoltat.